

НАЦИОНАЛЕН
ОСИГУРИТЕЛЕН
ИНСТИТУТ

ИНФОРМАЦИОНЕН БЮЛЕТИН

ГОДИНА XV, Брой 2, 2016
(ЮБИЛЕЕН)

РЕДАКЦИОННА КОЛЕГИЯ:

Председател Весела Караиванова
Членове Антоанета Ганчева
Елина Чалъкова
Даниела Асенова
Теодора Нончева
Марин Калчев
Снежана Малакова

Редактор Петър Иванов
Предпечат Весела Петрова

ISSN 1311 9656

Адрес на редакцията: 1303 София, бул. "Ал. Стамболийски" № 62-64

Тел: 02 926 12 34

web: www.nssi.bg

СЪДЪРЖАНИЕ

Годишна	
НОИ отбеляза своята 20-годишна с юбилейна конференция.....	3
Приветствия	
Приветствени думи на официалните гости на Юбилейната конференция „20 години Национален осигурителен институт – постижения, предизвикателства, перспективи“	6
Доклади	
Бисер Петков – 20 години Национален осигурителен институт – постижения, предизвикателства, перспективи.....	10
Ася Гонева – Мястото на Националния осигурителен институт в осигурителната система на България през последните две десетилетия.....	21
Станимир Цоцов – Надзорен съвет на Националния осигурителен институт – основни функции и правомощия.....	24
Дискусия	
Изказвания по повод годишнината на експерти със заслуги в управлението на института.....	27
Международни доклади	
Доминик Ла Сал – Последните реформи за постигане на адекватни и устойчиви пенсии.....	31
Винфред Пингера – Австрийският модел – кратък преглед и перспективи пред австрийската пенсионна система.....	34
Д-р Волфганг Шулц-Вайднер – Дейности на Европейската платформа за социално осигуряване (ЕПСО) в областта на пенсиите.....	37
Отличия	
НОИ отличи личностите със значим принос за развитието на института и социалното осигуряване у нас.....	40

Годишнина

НОИ ОТБЕЛЯВА СВОЯТА 20-ГОДИШНИНА С
ЮБИЛЕЙНА КОНФЕРЕНЦИЯ

Националният осигурителен институт (НОИ) отбелязва своята 20-годишнина с юбилейна конференция на тема „20 години Национален осигурителен институт – постижения, предизвикателства, перспективи“. Събитието, което се проведе на 12 април 2016 г. в София Хотел Балкан, събра на едно място голяма част от свързаните с институцията и социалното осигуряване у нас експерти. Присъстваха бившите управители на института, всички министри на труда и социалната политика от създаването на НОИ през 1996 г. до сега, представители на законодателната и изпълнителната власт, на партньорски организации и на международни институции.

По повод юбилея поздравителни адреси бяха изпратени от председателя на 43-то Народно събрание г-жа Цеца Чачева и от президента на Република България г-н Росен Плевнелиев.

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
НАРОДНО СЪБРАНИЕ

ПРЕДСЕДАТЕЛ

До г-н Бисер Петков
Управител на Националния
осигурителен институтУважаеми господин Петков,
Уважаеми дами и господа,

Благодаря ви за поканата да присъствам на Юбилейната конференция на тема „20 години Национален осигурителен институт – постижения, предизвикателства, перспективи“. Поради натоварената програма на Народното събрание не ми е възможно лично да участвам, но използвам повода да поздравя вас и всички служители на НОИ с юбилей.

Дискусията за администрирането на държавното обществено осигуряване и обсъждането на предизвикателствата и проблемите пред социално осигурителния модел у нас ще дадат възможност да се чуят различни гледни точки и мнения. А споделеното от представителите на международните организации и осигурителни институти от други страни, ще бъде ценна обмяна на опит в тази изключително важна социална дейност.

Уважаеми дами и господа,

Юбилейът на Националния осигурителен институт е повод за равностетка. За тези 20 години се извървя дълъг и не лек път. Динамичното време, в което живеем, поставя непрекъснато нови изисквания пред цялото ни общество, в това число и пред осигурителната ни система. Искам специално да поздравя всички служители на НОИ за професионализма и оперативността, с която работят.

Желяя ви много здраве и професионални успехи.

5 април 2016 г.

С уважение,

 Цеца Чачева
 Председател на 43-ото Народно
 събрание на Република България
ДО
Г-Н БИСЕР ПЕТКОВ
УПРАВИТЕЛ НА НАЦИОНАЛНИЯ
ОСИГУРИТЕЛЕН ИНСТИТУТУЧАСТНИЦИТЕ
В ЮБИЛЕЙНАТА КОНФЕРЕНЦИЯ
„20 ГОДИНИ НАЦИОНАЛЕН
ОСИГУРИТЕЛЕН ИНСТИТУТ - ПОСТИЖЕНИЯ,
ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА, ПЕРСПЕКТИВИ“Уважаеми господин Петков,
Уважаеми госпожи и господа,

Приемете моите най-искрени поздравления по повод 20-годишнината от създаването на Националния осигурителен институт. Години, които бележат съвременното развитие на социалното осигуряване в страната. Върху основата на богатите дългогодишни традиции и опит в тази сфера. И сякаш неслучайно Вашият празник тази година съвпада с две други знаменателни дати в историята на осигурителната система - 130 години от приемането на първия осигурителен Закон за пенсията за инвалидност на Военните лица през 1886 г. и 75 години от основаването на Института за обществено осигуряване през 1941 г., чийто наследник е Националният осигурителен институт.

Социалното осигуряване днес се развива Върху принципите на солидарност на осигурените лица, на тристранно сътрудничество при управлението на осигурителната система, на фондова организация на осигурителните средства. Като особено важна сфера на социалната политика, то предоставя материална издръжка на лицата при осъществен осигурен социален риск. Социалното осигуряване е част от живота на всички граждани - от най-малките до най-възрастните, но то е

2

и мерило за постигнатото качество на живота и равнището на икономическо и социално развитие на страната. Това предопределя неговата непреходна актуалност и необходимост от оптимизиране с цел постигане на по-голяма устойчивост и сигурност за хората.

Днес Националният осигурителен институт се развива като съвременна иновативна социалноосигурителна институция. В съответствие с националните и европейските стратегически документи. Подобряването на достъпността и качеството на социално-осигурителните услуги, Вкл. чрез Въвеждане на електронни услуги и обмен на информация, както и разширяването на техния обхват, несъмнено повишават удовлетвореността на ползвателите на услуги не само от страната, но и от други държави. Националният осигурителен институт се ползва със заслужен авторитет като коректен национален и международен партньор.

Развитието на социалното осигуряване в България е невъзможно без специалистите от системата на Националния осигурителен институт и на всички съпричастни към осигурителното дело в страната. Със своя висок професионализъм и отдаденост Вие гарантирате бъдещите успехи и удовлетворение на своята дейност в полза на обществото. Затова бих искал да пожелая на всички Вас много здраве, лично щастие и успехи в ползотворната Ви работа!

Честит празник на всички!

12 април 2016 г.

 Росен Плевнелиев
 ПРЕЗИДЕНТ НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

По случай 20-годишнината поздравителни адреси бяха изпратени от редица партньорски и обществени организации – от Националната агенция за приходите, Главна инспекция по труда; Сметна палата, Българска стопанска камера, Икономическия и социален съвет, Асоциацията на индустриалния капитал в България, Синдиката на българските учители, Българска асоциацията на дружествата за допълнително пенсионно осигуряване, Висше училище по застраховане и финанси и Фондация „Проф. д-р Велеслав Гаврийски“.

За юбилей НОИ получи приветствия и от международните си партньори – от президента на полския институт по социално осигуряване, от президента на Националната социалноосигурителна каса на Република Молдова, както и от директора на Международната асоциация на пенсионните и социални фондове (МАПСФ).

Конференцията беше открита от управителя на Националния осигурителен институт Бисер Петков, който поздрави всички участници с „Добре дошли“ и отбеляза, че приема тяхното присъствие като израз на уважение към институцията НОИ. Г-н Петков отправи своите специални благодарности към чуждестранните гости, които, въпреки натоварената си работна програма, са успели да присъстват на събитието и да споделят своята визия за бъдещето на осигурителните институции.

„Уверен съм, че програмата на днешната конференция ще предостави възможност за равностойна на постигнатото през 20-те години от съществуването на НОИ, ще оцени ролята на института в съвременната българска осигурителна система и ще назове проблемите и предизвикателствата пред развитието на социалноосигурителните администрации в бъдещето“, завърши управителят.

Свое обръщение към присъстващите отправи и подуправителят на НОИ Весела Караиванова. Тя обърна внимание, че човешкият живот е изпълнен с радости и успехи, но в него има и здравословни и материални затруднения. „Бедният, възрастният и самотният по-трудно може да се пребори сам с тези несгоди и често има нужда от помощ, съдействие и подкрепа. Едно от средствата за справяне с физически и материални затруднения в съвременното общество е социалното осигуряване.“, каза г-жа Караиванова и подчерта, че в основата на осигурителната ни система е солидарността, която съчетава в себе си нравствени качества, които всички, свързани със социалното осигуряване, са доказали, че носят в себе си, и че днес то е немислимо без хората, които всекидневно отдават своя труд, професионализъм, ум и енергия за неговото развитие.

„Социалното осигуряване в България е история, но история с бъдеще. Дано бъдещите предизвикателства, след определен период от време, да доведат до същите високи оценки както на работещите в системата, така и на всички, които са свързани със социалното осигуряване.“, сподели подуправителят и добави, че реално не съществуват силни икономики със слаби осигурителни системи и обратното – слаби икономики със силни осигурителни системи, и пожела на всички наистина силна икономика в България, за да бъде силна и осигурителна ѝ система.

Официално приветствие по повод юбилейа отправи вицепремиерът по социалната политика

и демографското развитие и министър на труда и социалната политика Ивайло Калфин, който е и председател на Надзорния съвет на НОИ. В своето кратко експозе той откри основните етапи от развитието на социалното осигуряване у нас, като обърна специално внимание на същественния принос на служителите на института за провеждането на всички реформи в сектора през последните две десетилетия.

Поздравления по случай юбилея отправиха още министърът на финансите Владислав Горанов, председателят на Комисията по труда, социалната и демографска политика към Народното събрание д-р Хасан Адемев и председателят на Комисията по бюджет и финанси Менда Стоянова.

В своя доклад, посветен на кръглата годишна, управителят на Националния осигурителен институт Бисер Петков подчерта, че постигнатите успехи в администрирането на социалното осигуряване за изминалите 20 години са плод на професионализма и отговорното поведение, трудолюбието и усърдността на всички служители на НОИ. Той посочи, че институтът навлиза в третото десетилетие от своето съществуване с ясна визия и стратегия за бъдещо развитие.

Г-н Петков направи кратка ретроспекция на историята на осигурителните институции у нас, отбелязва основните дейности, администрирани

от НОИ през годините, и подчерта успешното развитие на електронните услуги на институцията и ролята им за подобряване на обслужването на гражданите.

По време на първия панел, чийто модератор беше подуправителят на НОИ Весела Караиванова, участие взеха още Ася Гонева и Станимир Цоцов – членове на Надзорния съвет на НОИ, представляващи съответно синдикалните и работодателските организации у нас.

Лектори във втората панелна сесия бяха специалните гости на юбилейната конференция – Доминик Ла Сал, директор „Развитие на социалната сигурност“ към Международна асоциация за социално осигуряване (МАСО), генералният директор на Австрийския пенсионноосигурителен институт Винфред Пингера, както и д-р Волфганг Щулц-Вайднер – координатор на Комитета по пенсиите към Европейската платформа за социално осигуряване (ЕПСО). Модератор на втората дискусия беше бившият управител на НОИ проф. Йордан Христосков.

Юбилейната конференция на Националния осигурителен институт завърши с дискусия по поставените по време на двата панела въпроси и с церемония по награждаване на заслужили лица за принос в развитието на института и социалното осигуряване в България.

Приветствия

ПРИВЕТСТВЕНИ ДУМИ НА ОФИЦИАЛНИТЕ ГОСТИ НА ЮБИЛЕЙНАТА КОНФЕРЕНЦИЯ „20 ГОДИНИ НАЦИОНАЛЕН ОСИГУРИТЕЛЕН ИНСТИТУТ – ПОСТИЖЕНИЯ, ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА, ПЕРСПЕКТИВИ“, 12 АПРИЛ 2016 Г.

Ивайло Калфин – вицепремиер по социалната политика и демографското развитие, министър на труда и социалната политика, председател на Надзорния съвет на НОИ

Уважаеми господин Петков,
Уважаеми госпожи и господа,
Скъпи колеги,

Позволете ми да благодаря за поканата за участие в този форум и да Ви поздравя по случай годишнината на Националния осигурителен институт. Днес честваме неговия 20-годишен юбилей, което би следвало да означава, че той е млада институция. Тя обаче има дългогодишна история, която я е превърнала в това, което е в момента – стабилна институция, с много опит и с бъдеще. Като се започне от първия специализиран орган за ръководство на осигурителното дело на наемните работници и служителите от частните и други обществени предприятия и заведения, т.нар. Специално бюро за работнишки осигуровки към Отделението за труда при Министерството на търговията, промишлеността и труда, сформирано съгласно закона от 1918 г., премине се през сформирания през 1941 г. самостоятелен Институт за обществено осигуряване и Главно управление „Социално осигуряване“ от 1984 г., и се стигне

до 1996 г., когато е създаден Националният осигурителен институт.

Социалното осигуряване има над 130-годишна история и богати традиции. То е възникнало в края на 19-ти век и оттогава досега непрекъснато се развива. Още през 1880 г. започва формирането на системата на социалното осигуряване, като постепенно в нея се включват различни групи осигурени лица (учители, военнослужещи, свещеници, държавни служители и др.). Усилията за привличане на нови слоеве в тази система продължават повече от 50 години и в резултат на това социалното осигуряване се превръща в основен фактор за защита на човешкия живот и подкрепа при загуба на работоспособност вследствие на бременност и раждане, болест, трудова злополука и професионално заболяване, инвалидност, безработица, старост и смърт.

Както е отразено и в Доклада на генералния директор на Международната организация на труда, общественото осигуряване се е превърнало в почти всеобща система на социална закрила и е едно от основните завоевания на 20 век.

Развитието и усъвършенстването на законодателството в областта на социалното осигуряване продължава и в момента. Вече 16 години в България функционира новият модел на обществено осигуряване, който успешно съчетава принципите на солидарност, задължителност и всеобщност на осигуряването. Тази реформа беше свързана с много трудности, но получените досега оценки ни дават основание да вярваме, че сме постигнали нещо по-добро в сравнение с преходния модел.

Усилията в посока усъвършенстване на социалноосигурителната система продължиха и след 2007 г., когато България стана държава-членка на Европейския съюз и като такава съобразява законодателството си с препоръките на Съвета на Европейския съюз и взема предвид добрите

практики в останалите държави-членки на ЕС, които, също като нас, са поставени пред сериозни демографски и икономически проблеми.

Скоро приключихме значима реформа в социалноосигурителното законодателство, за която съм убеден, че също ще бъде успешна, тъй като тя поставя основите на една адекватна и устойчива пенсионна система.

Съществен принос за успешното провеждане на всички реформи имат служителите на Националния осигурителен институт, които винаги са подхождали към новите предизвикателства отговорно и професионално. Националният осигурителен институт е автономна осигурителна институция, която вече 20 години обслужва на практика цялото население на страната – от раждането до смъртта.

Социалното осигуряване в България е немишлимо без хората, които отдават своята умствена, физическа и психическа енергия за неговото развитие. Затова, в този важен ден, както за служителите на НОИ, така и за всички, които са съпричастни към осигурителното дело в България, искам да ви поздравя и да ви пожелаю много здраве – на вас и вашите семейства, и още много професионални успехи!

Владислав Горанов – министър на финансите

Уважаеми господин Петков,

Уважаеми госпожи и господа народни представители,

Министри, приятели и социални партньори,

Членове на Надзорния съвет,

Колеги, експерти в социалното осигуряване,

Не случайно финансовият министър винаги е изпитвал особен интерес към дейността на Националния осигурителен институт. Управлявайки държавното обществено осигуряване, вие се явявате значителна част в разходите на българската държава, затова и от името на Министерство на финансите бих искал да ви поздравя с кръглата годишнина от създаването на Националния осигурителен институт, с което се поставя началото на съвременната осигурителна система във вида, в който я познаваме. Години, в които държавата, нейните експерти, експертите в сектори и партньорите от страна на синдикатите и национално представителните работодателски организации работим за каузата да развием държавното обществено осигуряване по европейските и световните стандарти, за да достигнем по-високи нива на социална и лична сигурност на българските граждани.

НОИ се утвърди в годините като една от най-модерните администрации, обслужваща на практика всички български граждани на различни етапи на техния житейски път.

От страна на министерство на финансите продължаваме да работим активно и да подкрепяме мисията на НОИ за осъвременяване на услугите, които институтът предоставя. Знаете за много доброто взаимодействие по отношение на електронните услуги между Националната агенция за приходите и Националния осигурителен институт. Благодаря на колегите от НОИ за добрата съвместна работа и за интегрирането в голяма степен на електронните услуги, които двете администрации предоставят.

Пожелавам на сегашното ръководство на НОИ и на всички, които работят в системата, да са заредени с позитивизъм и креативност, защото обичайно хубавите неща се случват бавно. Те носят заряда на бъдещите хоризонти, чрез които можем да продължим да развиваме и да надграждаме постигнатото в осигурителната система.

Честита годишнина! Бъдете предани на каузата си, предоставяйки качествени административни услуги! И внимавайте с разходите!

д-р Хасан Адемов - председател на Комисията по труда, социалната и демографската политика, 43-то Народно събрание

Уважаеми госпожи и господа,
Скъпи гости,

За мен е изключително удоволствие, че имам възможността да приветствам Националния осигурителен институт по случай 20-годишния юбилей. Преди малко с колегите си говорихме, че първият ми контакт с НОИ е през 1996 г., когато, в качеството ми на председател на комисия в Общинския съвет, написах първото писмо и ми беше много трудно да се ориентирам за инициалите на НОИ. Тогава нямаше сайтове и нямаше откъде да разберем адреса.

През годините Националният осигурителен институт е не само разпознаваема, но и много важна институция. Тя започва да плаща преди човек да се роди, плаща през целия му живот обезщетения, и не свършва до тук, а плаща и наследствени пенсии след като той почине.

Тук съм да ви поздравя и от името на Комисията по труда, социалната и демографска политика, която е един от най-близките партньори на НОИ. Това е комисията, през която минават всички законодателни инициативи, те срещат разбиране, срещат подкрепа, понякога и не срещат подкрепа, но в условия на диалог, в среда, която предполага дискусии и диалог, се опитваме да достигнем до най-добрите решения. Убеден съм, че НОИ, вече в зряла възраст, ще продължи да усъвършенства своята дейност в услуга на осигурените лица в България. Надявам се, че ние, в качеството си на законодатели, ще бъдем от полза, няма да ви пречим, няма да ви създаваме проблеми.

Честит празник, колеги!

Менда Стоянова - председател на Комисията по бюджет и финанси, 43-то Народно събрание

Уважаеми гости,

Позволете ми да се обърна към управителя и подуправителя на Националния осигурителен институт, към бившите управители, които пряко са участвали в изграждането на тази институция, към всички гости от изпълнителната и законодателната власт и социалните партньори.

Добре сме дошли на този хубав празник – 20-годишния юбилей на една млада и модерна институция. 20 години е една ранна младост от дистанцията на времето. За разлика от г-н Адемов, който се е докоснал до НОИ в далечната 1996 г., аз лично се докоснах до НОИ преди 10 години, през 2006 г. Всъщност това е и още един малък юбилей, откакто приходите, които захранват разходите, преминаха към Националната агенция за приходите. От тогава двете институции работят в един все по-подобряващ се синхрон и след 10 години от провеждането на реформата, мисля, че уверено може да отчетем, че това е била правилна стъпка. Професионализмът на колегите от НАП, които отговарят за приходната част, всъщност реализира в последните години стабилни и повишаващи се приходи в НОИ, което пък от своя страна дава основание по-спокойно институцията да върши своята работа, да осъществява все по-адекватно услугите, за които е създадена, и които е призвана да предоставя на хората.

Позволете ми чрез вас да поздравя всички работещи в НОИ, колегите от териториалните поделения на института. Предайте искрените ми пожелания преди всичко за здраве и лично щастие на всички работещи в института – важна

предпоставка за това да имат творчески успехи на работното място, да бъдат отдадени на работата си и на хората, които обслужват.

Позволете ми да поднеса поздравления и от името на Комисията по бюджет и финанси в 43-то Народно събрание, чийто председател съм аз. Искам да ви уверя, че в лицето на народните представители от комисията имате свой верен

съюзник. Мисля, че винаги досега сме били адекватни на законодателните промени, които трябва да се направят, на предложенията за модернизиране и оптимизиране на системата и за подобряване на предоставяните услуги. Вярвам, че ще продължим да работим ползотворно и занапред.

Честит юбилей!

20 ГОДИНИ НАЦИОНАЛЕН ОСИГУРИТЕЛЕН ИНСТИТУТ – ПОСТИЖЕНИЯ, ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА, ПЕРСПЕКТИВИ

Бисер Петков – управител на Националния осигурителен институт

С днешната конференция отбелязваме 20 години от създаването на Националния осигурителен институт (НОИ). Тези двадесет години са сравнително кратък времеви отрязък от дълголетната история на социалното осигуряване и неговото администриране в нашата страна. Възникването и развитието на съвременната българска осигурителна институция има своите исторически корени още в края на 19 век, когато се приемат първите осигурителни закони и се изграждат първите осигурителни фондове.

Основите на социалноосигурителното законодателство в България са поставени веднага след Освобождението, когато в Конституцията на Княжество България (Търновската конституция, приета на 16 април 1879 г.) е регламентирано правото на пенсия на правителствените служители. Настъпващите социално-икономически промени в българското общество след Освобождението, възстановяването на държавността и създаването на органите за управление и отбрана способстват за формирането на осигурителната система. Първите закони в сферата на социалното подпомагане и социалното осигуряване у нас са приети през 1880 г. и имат за цел подобряване положението на бедните поборници и опълченци. Законът за инвалидното съдържание урежда пенсиите на поборниците и опълченците и въвежда изискването за трудов стаж като условие за получаване на инвалидна пенсия. През 1886 г. е приет първият осигурителен закон

за пенсиите за инвалидност на военните лица. Важно е да се отбележи, че предвидените в тези закони пенсии и помощи са изцяло за сметка на държавното съкровище.

С приемането през 1888 г. на Закона за пенсиите на учителите е създаден първият пенсионен фонд. Започва изграждането на нова фондова, а не държавна система на осигуряване. През следващите години (до 1901 г.) са изградени пенсионни фондове за свещениците, чиновниците и служащите по гражданско ведомство и за военните лица и чиновници по военното ведомство.

През 1905 г. се приема Закон за обединяване на всички създадени до момента осигурителни фондове, които преминават под управлението на т. нар. Специално бюро за работнишки осигуровки към Отделението за труда при Министерството на търговията, промишлеността и труда. Организацията на фондовата система през този период е от т.нар. „смесен” тип с вноски на осигурените лица и финансова подкрепа от държавния бюджет.

От 1924 г. със Закона за обществените осигуровки България първа на Балканите създава цялостна законова рамка на общественото осигуряване, която обхваща всички категории наемни работници и всички видове обществени осигуровки, финансово самостоятелни, имуществено и счетоводно обособени. Социалното осигуряване в България придобива напълно завършен вид с приетия през 1925 г. Закон за настаняване на работа и осигуряване при безработица, който включва всички социални рискове, познати на осигурителната наука и практика. Със Закона за пенсиите за изслужено време от 1932 г. се завършва оформянето на фондовата система на социалното осигуряване у нас. С тези три закона България се нарежда сред страните с развито всеобхватно обществено осигуряване, изградено на фондови принцип, като до 1945 г. по законодателен ред са устроени различни професионални осигурителни фондове на търговци, занаятчии, земеделски стопани, свобод-

ни професии, държавни, общински и обществени служители.

През годините на социалистическата форма на управление на България с приетия през 1948 г. Закон за обществено осигуряване се въвежда принципът, че правото на обезщетения и пенсии се поражда от положението труд, а не от участието с осигурителни вноски. С този закон осигурителните вноски на работниците и служителите започват да се поемат от държавните предприятия и учреждения.

Следващите стъпки в преобразуването на осигурителната система се извършват с Кодекса на труда и Указа за всенародната безплатна медицинска помощ от 1951 г., както и със Закона за пенсиите от 1958 г. С тези нормативни документи се осъществява характерната за социалистическото общество централизация на средствата в социалната сфера.

Най-новият етап от развитието на социалното осигуряване в България започва след демократичните промени от 1989 г. В този период трябва да отбележим две много важни събития за социалното осигуряване у нас. Първото е свързано с приемането в края на 1995 г. на Закона за фонд „Обществено осигуряване“ и отделянето на средствата от осигурителни вноски от държавния бюджет.

С приемането на Закона за допълнителното доброволно пенсионно осигуряване (1999 г.) беше регламентирана дейността на частните пенсионноосигурителни дружества. През 2000 г. беше извършена широкообхватна реформа на осигурителната система. Тя включва установяване на нова философия и принципи на тристълбов пенсионен модел, обновено законодателство и институционално устройство. Кодексът за задължително обществено осигуряване уреди осигуряването за пенсия в първия и втория стълб, както и всички други осигуровки за социалните рискове болест, майчинство, трудова злополука

и професионално заболяване, инвалидност, старост и смърт. От началото на 2002 г. в обхвата на държавното обществено осигуряване (ДОО), респективно в кодекса, беше включен и социалният риск „безработица“. През 2003 г. всички обществени отношения, свързани със социалното осигуряване, бяха кодифицирани в единен Кодекс за социално осигуряване (КСО). Единната законова регламентация, универсалността и широкото покритие на осигурителната схема, консолидацията на осигурителните фондове, диверсифицирането на източниците на пенсионни плащания чрез допълването на разходопокривната схема с капиталови елементи са безспорни постижения на съвременното социалноосигурително законодателство у нас.

Осигурителните институции в миналото и създаване на НОИ

Развитието на социалното осигуряване поражда необходимостта от неговото администриране и управление. Първият специализиран орган, който ръководи осигуряването на работниците и служителите, се сформира съгласно Закона за осигуровките от 1918 г. Това е т. нар. Специално бюро за работнишки осигуровки към Отделението по труда при Министерство на търговията, промишлеността и труда (МТСТ). В последствие Отделението по труда прераства в Дирекция на труда и общественото осигуряване с четири звена – за труда, за здравните служби, бюджетно-контролно и за обществено осигуряване. Последното от своя страна има две секции – за обществените пенсии и статистическо-актюерска. Именно това звено със споменатите секции се отделя от дирекцията и се превръща в основно ядро на новосформирания Институт за обществено осигуряване. През 1941 г. Народното събрание приема Закон за Институт за обществено осигуряване, с който се институционализира държавно автономно учреждение с централно управление и местни органи, наречени агентури. В неговата смесена форма на управление участват представители на държавата, работодателите и работниците. Ръководството на института се е състояло от управителен съвет, съвети по осигуровките, общ съвет и директор, който е начело на института. Вноските за покриване на разходите по осигуряването са събирани на трипартитен принцип поравно от работниците, работодателите и държавата. Обезщетенията са изплащани според размера на заплатата. Със своята активна дейност

Институтът за обществено осигуряване допринася съществено за по-успешното развитие на осигурителното дело през военните и следвоенните години.

С приетия през 1948 г. Закон за обществено осигуряване, Институтът за обществено осигуряване става държавен (ДИОО) и под единното му ръководство се обединяват всички съществуващи тогава в страната самостоятелни осигурителни фондове и каси заедно с притежаваните от тях материални активи.

С приемането на Кодекса на труда през 1951 г. към ЦК на Общия работнически професионален съюз се създава Управление „Пенсии“. От 1957 до 1959 г. то функционира към Министерство на народното здраве и социалните грижи (МТСГ). От 1959 до 1969 г. е към Министерство на финансите (МФ), след което (от 1969 до 1976 г.) се връща към МТСГ и после отново отива към МФ.

През 1984 г. с Постановление на Министерския съвет към Комитета по труда и социалното дело се създава Главно управление „Социално осигуряване“ (ГУСО), в което се включва и Централната пенсионна комисия, която е към Министерство на финансите. Това управление е държавно-обществен орган, юридическо лице, което провежда единна политика по краткосрочното осигуряване и пенсионното дело. Ръководи се от началник, който е заместник-председател на Комитета по труда и социалното дело с ранг на заместник-министър. Териториални органи на ГУСО стават окръжните дирекции „Пенсионно осигуряване“ към Министерството на финансите и отделите „Държавно обществено осигуряване“ към окръжните съвети на Българските професионални съюзи.

В края на 1995 г. с приемането на Закона за фонд „Обществено осигуряване“ се създава Националният осигурителен институт като правопреемник

на Главно управление „Социално осигуряване“. Институтът е самостоятелно юридическо лице и отчита своята дейност пред Народното събрание. Органите на управление на НОИ са: Надзорен съвет, съставен на трипартитен принцип, Управителен съвет, управител и подуправител. Първият самостоятелен бюджет на ДОО е приет със Закона за бюджета на фонд „Обществено осигуряване“ за 1997 г. С този закон се създава също и Учителският пенсионен фонд (УчПФ) на извънбюджетна сметка под управлението на НОИ. Днес Учителският пенсионен фонд е пример за успешно развиващ се професионален пенсионен фонд с активи към края на 2015 г. на стойност над 400 млн. лв. и над 22 хил. бенефициенти на плащания, получаващи пенсии или добавки към пенсиите от УчПФ.

Институтът се състои от Централно управление със седалище в гр. София и териториални подразделения (ТП) във всеки от 28-те областни центрове в страната. Това групиране е обусловено от спецификата на неговата дейност, изискваща структуриране, което от една страна да гарантира централизирано изпълнение на основните функции по отношение на планирането, контрола и управлението, а от друга страна – да ситуира звената, предоставящи услуги по-близо до техните ползватели.

Днес НОИ преценява правата и изплаща пенсиите и добавките годишно на около 2,2 млн. пенсионери, преценява права и изплаща парични обезщетения и помощи на близо 1,7 млн. бенефициенти и управлява бюджет от над 10 млрд. лв., който е вторият по големина бюджет в държавата. Ежедневно в приемните и чрез електронните услуги на НОИ се обслужват около 10 000 души. Годишно постановените разпореждания за пенсиите и добавките по българското законодателство са над 600 000 бр., изплащат се над 4 000 000 бр. обезщетения и помощи от ДОО. На практика НОИ обслужва цялото население на страната.

Динамичните промени в социалноосигурителното законодателство и реформирането на осигурителната система през всичките 20 години от създаването на НОИ бяха съпроводени от непрекъснати промени в работните процеси и адаптиране към новите потребности за администриране на социалноосигурителните рискове и обслужване на населението.

Някои от по-важните промени, които се отнасят до администрирането на социалното осигуряване и дейността на НОИ, са следните:

През 1998 г. стартира дейността по провеждане на профилактика и рехабилитация в обектите на НОИ. Програмата, финансирана от средствата на ДОО, се ползва активно от осигурените лица и се развива и до днес с оглед постигането на социален и икономически ефект. В първите години от въвеждането ѝ тя обхваща 10-12 хил. души, докато през изминалата година около 40 хил. души се възползваха от възможността за възстановяване на здравето и работоспособността си в обектите на изпълнителите на дейността, които НОИ определя и съблюдава за спазването на действащите в страната медицински стандарти.

От 1 юли 1999 г. НОИ поема дейността по събирането, контрола по приходите от здравноосигурителните вноски и поддържането на регистър на здравноосигурените лица, а от 2000 г. и дейността по събирането, контрола и превеждането на осигурителните вноски за фонд „Професионална квалификация и безработица” към Националната служба по заетостта.

С промените в осигурителното законодателство от 2000 г. законодателят възложи на НОИ изпълнението на нови функционални дейности, свързани със задължението да събира осигурителните вноски и да ги превежда в новосъздадените професионални и универсални пенсионни фондове. До края на 2001 г. в института постъпват и са обработени над 1,2 млн. заявления за участие в универсален фонд. В този период се полагат основите на публично-частното партньорство при осъществяването на пенсионното осигуряване, което спомогна много за утвърждаването на тристълбовия пенсионен модел.

През 2002 г. рискът „безработица“ стана един от задължително осигурените социални рискове на ДОО. Новосъздаденият фонд „Безработица” се управлява и администрира от НОИ и е част от консолидирания бюджет на държавното обществено осигуряване. От 2004 г. териториалните поделения на НОИ поеха дейностите по отпускането и изплащането на паричните обезщетения за безработица, които до момента се извършваха от Агенцията по заетостта.

Въвеждането на задължителна регистрация на всички сключени, изменени и прекратени трудови договори от работодателите през 2003 г. разшири функционалните дейности и наложи създаването и поддържането на Регистър на трудовите договори в НОИ.

През 2005 г. стартира ново за страната ни обезщетение – гарантирано вземане на работ-

ниците и служителите при несъстоятелност на работодателя. Създаде се фонд „Гарантирани вземания на работниците и служителите”, чието административно, техническо, счетоводно, правно и информационно обслужване се извършва от НОИ.

В началото на 2006 г. функциите на НОИ по установяване и събиране на осигурителните вноски за ДОО, за здравно осигуряване и за ДЗПО преминаха към Националната агенция за приходите (НАП). Новата агенция институционално обедини събирането на данъчни и осигурителни вноски и задължения. НОИ съдейства за успешно преминаване на дейността по събирането на осигурителни вноски към НАП, предоставяйки част от своя институционален ресурс.

От началото на 2007 г. дейността по изчисляване и изплащане на паричните обезщетения и помощите от ДОО бе възложена на НОИ и неговите териториални поделения, които започнаха да изплащат паричните обезщетения за временна неработоспособност, трудоустрояване, бременност и раждане, за отглеждане на малко дете и помощите от ДОО директно на правоимащите лица, вместо от работодателите/осигурителите, които до този момент извършваха дейността. Новият ред за изчисляване и изплащане на паричните обезщетения и помощите от НОИ бе предизвикателство за института и за служителите, работещи в него. Разработени бяха програмни продукти за приемането, въвеждането, изчисляването и изплащането на паричните обезщетения и помощите от ДОО, оборудваха се приемни и офиси за обслужване на клиентите. Изплащането на паричните обезщетения от НОИ изискваше да бъде създаден „Регистър за получаване, движение и отчитане на болничните листове”. В ТП на НОИ през декември 2006 г. бе извършена регистрация на всички лечебни заведения, които имат право да издават болнични листове за временна неработоспособност.

През 2012 г. беше внедрена нова Национална система за отпускане и изплащане на пенсиите (НСОИП). С нея се усъвършенства съществуващата технология за машинна обработка на данните по отпускане и изплащане на пенсиите. Въвеждането в експлоатация на системата доведе до оптимизиране на процеса на пенсионното производство – съкрати се времето за обработка на данните и се намалиха сроковете за отпускане на пенсиите. Системата е по-ефективна, надеждна и гъвкава, което способства изпълнението на правителствените

решения и законодателни промени, които не рядко се поставят за изпълнение от института в много кратки срокове.

Въвеждането на електронен изплащателен картон от м. април 2015 г., по който се извършва изплащането и отчитането на пенсиите в пощенските станции, създаде възможност и ред за изплащане на пенсиите от друга пощенска станция, различна от тази по постоянен или настоящ адрес на пенсионера, и подобри обслужването на бенефициентите на НОИ.

От 1 януари 2015 г. органите на медицинската експертиза, представят данните от издадените болнични листове и решенията по обжалването им по електронен път в НОИ. Те постъпват в Електронен регистър на болничните листове и решенията по обжалването им. От началото на 2016 г. е внедрена Интегрирана система за електронен обмен на документи и данни с НОИ за изплащане на паричните обезщетения от ДОО. Въведени са нови ред и начин за представяне от страна на осигурителите и самоосигуряващите се лица на документите за изплащане на паричните обезщетения от държавното обществено осигуряване по електронен път, което позволява на осигурителите и самоосигуряващите се лица да изпълняват задълженията си при снижени времеви и финансови разходи. НОИ прилага задълженията си по гарантиране правата и обслужването на гражданите, работили в различни държави, когато задълженията произтичат от влезлите в сила за Република България двустранни договори в областта на социалното осигуряване. Сключването на международни договори/спогодби в областта на социалното осигуряване в България започва около средата на миналия век.

С приемането на България в Европейския съюз от 1 януари 2007 г. влязоха в сила Регламентите на Съвета на Европейската икономическа общност за координация на социалноосигурителните системи, които замениха сключените преди 2007 г. спогодби с държавите-членки на ЕС и с трите държави от Европейското икономическо пространство (Норвегия, Исландия и Лихтенщайн) и Швейцария. Към настоящия момент действат десет двустранни международни договори с държави извън ЕС и споразумение за изплащане на пенсиите, отпуснати в България на лица, живеещи на територията на Република Турция. За прилагане на Регламентите на Европейския съюз, гарантиращи осигурителните права на българските граждани и гражданите на ЕС при тяхното свободно движение на територията

на общността, се наложи подготовка и обучение на служителите на НОИ, заети с тази дейност.

През 2006 г. Националният осигурителен институт и Шведската осигурителна агенция реализираха туининг проект по програма ФАР с цел повишаване на административния капацитет. Обучиха се методолози за всеки осигурителен риск, които да прилагат европейското законодателство, да решават специфични казуси и да обучават други свои колеги, ангажирани с отпускането и изплащането на пенсии в ТП на НОИ. Предприеха се конкретни стъпки за реструктуриране на съществуващата административна структура, за да може да се поеме новото работно натоварване, свързано с обработването на международните казуси.

Архивно стопанство

През 2005 г. се въведе задължение за осигурителите, които са прекратили дейността си и нямат правопреемник, да предават разплащателните ведомости и трудовоправните си документи в ТП на НОИ. Създаването и функционирането на осигурителен архив представлява комплекс от действия в посока осигуряване на сграден фонд, изграждане на информационна система, структурно и кадрово обезпечаване на дейността. НОИ започна изграждането на архивна мрежа със структури във всяко от 28-те териториални поделения. Подходът за окрупняване на документалните масиви на регионален принцип доведе до формиране на обединени осигурителни архиви в няколко точки в страната. До момента са изградени 6 обединени осигурителни архива с центрове за електронно архивиране в гр. Пловдив, гр. Враца, гр. Търговище, с. Невестино, гр. Тетевен и гр. Силистра.

НОИ създаде и поддържа информационна система за съдържанието на документите под формата на електронно досие на всеки осигурител с цел съкращаване технологичното време за издаване

на удостоверения за осигурителен стаж и доход, подобряване информираността и обслужването на гражданите при реализиране на осигурителните им права. Данните от тази система се използват за изчисляване и отпускане на пенсии и парични обезщетения. За периода на 10-годишното му съществуване в системата на осигурителния архив на НОИ са приети над 31 хил. осигурители с над 800 хил. дела.

Информационна система

Администрирането на социалното осигуряване е свързано с широкото прилагане на съвременните информационни и комуникационни технологии. Информационната система на НОИ в настоящия си вид води началото си от средата на 90-те години на миналия век със стартирането на съвместен проект със Световната банка за реформа на социалното осигуряване в България. Съществуващите дотогава софтуерни продукти бяха самостоятелно работещи и независими. Проектът „Администриране на социалното осигуряване в Република България“, финансиран със заем от Световната банка, е с продължителност от 1996 г. до 2001 г. и се състои от два компонента.

Първият – „Повишаване на събираемостта и оперативна ефективност“, е с инвестиционен характер за изграждане на интегрирана информационна система (ИССО) и модерна телекомуникационна система. Разработени са няколко основни модула – система за администриране на персоналния регистър, система за администриране на осигурителните вноски и спазване на осигурителните задължения, система за администриране на плащанията. В рамките на проекта е изградена и съвременна Система за контрол и сигурност на достъпа.

Вторият компонент – „Укрепване на институционалните възможности“, е свързан предимно с осигуряването на техническа помощ, обучение и оборудване за укрепване на институционалния капацитет на НОИ чрез развитие на възможностите за актюерско моделиране, анализ на политиката, връзки с обществеността и управление на човешките ресурси.

Реализацията на проекта доведе до успешен трансфер на ноу-хау и изграждане на нова институционална култура в НОИ и се посочва от Световната банка като пример за един от най-успешните проекти в социалния сектор в Източна Европа. Той е уникален по своята същност

поради факта, че бе предприет с идеята за пълно модернизиране на операционните процеси, информационно-технологичните възможности, както и системите за обслужване на НОИ преди да са приети или дори да е постигнато съгласие по каквито и да е промени на социалноосигурителната политика. Това означава, че работните процеси и софтуерни програми трябваше да се проектират така, че да могат да се адаптират към няколко възможни решения за програмен дизайн.

През следващите години бе създадена добре развита и функционираща информационна система, изградена върху съвременни хардуерни и софтуерни платформи, покриваща нуждите на основните дейности на института, обмена на информация с външни информационни системи и предоставянето на електронни услуги на осигурителите и осигурените лица, на министерства и институции. Тя се състои от интегрирани модули, като същевременно е достатъчно гъвкава, за да отговаря на обективно възникващите нужди от промяна. Богатата информация в изградените и поддържани регистри е надеждно съхранявана и защитена, съобразно изискванията на законодателството. Информационната система на НОИ се поддържа и развива от собствен екип от ИТ специалисти. Експерти по информационни технологии от института участваха в работни групи по изграждане и на информационната система на Националната агенция по приходите.

Административната информационна система на НОИ е в готовност за интегриране с единната среда за обмен на документи между администрациите. Новите разработвани системи, предоставящи услуги, ще бъдат съобразени с изискванията на нормативната и технологичната платформа на българското електронно правителство.

Националният осигурителен институт е една от пилотните организации, с чиито услуги стартираха първите версии на електронното правителство в България. НОИ участваше в официалния портал на държавната администрация (E-government) с интегрирането на две свои услуги, предоставяни за сертифицирани клиенти по БУЛСТАТ или ЕГН – „Статус на фирма” и „Данни за осигурените лица – актуално състояние”.

През 2003 г. НОИ участва в организиран за първи път „Национален конкурс за постижения в областта на електронното правителство”. В пет основни групи бяха представени функциониращите онлайн електронни услуги, ориентирани към вътрешни и външни потребители. НОИ спечели Първа награда на конкурса и правото за участие в Европейския конкурс. На същия конкурс, проведен през следващата година, НОИ спечели Втора награда.

Националният осигурителен институт е една от първите публични институции у нас, която започна от 2002 г. да предоставя електронни услуги. Част от предлаганите е-услуги са насочени към осигурителите с цел улесняване изпълнението на техните задължения по провеждане на задължителното обществено осигуряване. Друга част са насочени към правоимащите лица (бенефициенти на обезщетения) с цел защита на интересите им, спестяване на време и средства за посещения в приемните на НОИ. Предоставят се услуги и на държавни органи, общинските администрации, търговските банки и други организации и институции въз основа на сключени договори.

За разработването и внедряването на електронната услуга „Изчисляване на прогнозен индивидуален коефициент и прогнозен размер на пенсията” Националният осигурителен институт спечели приза „За принос в развитието на информационните и комуникационните технологии” измежду десет държавни администрации, кандидатствали за тази награда в категорията „Държавна администрация” от организирания от Българската асоциация по информационни технологии (БАИТ) престижен конкурс „Наградите на БАИТ за 2013 г.”.

Понастоящем на сайта на института са на разположение 29 електронни административни услуги, множество електронни справки и програмни продукти, предназначени за осигурители, самоосигуряващи се лица и осигурени, както и специализирани форми за контакт, чрез които на лицата се предоставя възможност за отправяне на актуален въпрос, подаване на сигнал или жалба до териториалните поделения или до Централно управление на НОИ.

През 2015 г. беше подписано споразумение между НОИ и Национална агенция за приходите за взаимодействие при осигуряването на достъп до електронни услуги. Регламентира се редът и начинът за електронна свързаност между двете институции, което осигурява възможност за достъп на осигурените лица до електронните услуги на НОИ чрез ЕГН и ПИК на НАП и обратното. До момента е реализиран достъп с ПИК на НАП до шест от най-използваните справочни електронни услуги на НОИ, като процесът на интеграция продължава.

Националният осигурителен институт събира, съхранява и анализира огромен обем данни и социалноосигурителна информация. Обновената през 2012 г. интернет страница на НОИ осигурява лесен достъп до широк спектър от информация, свързана с държавното обществено осигуряване, както и до предлаганите от института електронни услуги. Във времето се утвърдиха издаваните от

НОИ годишни обзори на държавното обществено осигуряване, статистическите справочници „Демография, икономика и социално осигуряване“, годишниците по пенсиите, актюерските доклади и др. Институцията разполага с данни, експертиза и макроикономически модели, чрез които е в състояние да оцени финансовите измерения на всяко едно политическо решение в социалното осигуряване.

Осигурителният институт осъществява междунституционален обмен на данни с други институции, на основание сключени двустранни споразумения. През 2014 г. беше внедрена нова технология за обмен на информация за безработните лица между Агенцията по заетостта (АЗ) и НОИ. Стартира ежедневен обмен на информация и поддържане на Регистър на безработните лица в НОИ, което осигури възможността за използване на данните от регистъра при регистрация на заявленията за получаване на обезщетение за безработица и за последващ контрол при отпускането и изплащането му. Реализирането на електронния обмен между АЗ и НОИ бе номиниран като добра практика в годишния конкурс на ИПА за добри практики, категория „Иновативни е-решения и практики“.

През 2015 г. НОИ стартира дейността по разработване и внедряване на система за управление на сигурността на информацията, съгласно изискванията на стандарта ISO/IEC 27001:2013. Резултатите, които институтът ще постигне с внедряването на СУСИ и сертифицирането си, са повишаване на сигурността на информационните активи за гражданите и бизнеса, повишаване на общественото доверие и затвърждаване на имиджа на НОИ като модерна, гъвкава, сигурна и надеждна администрация.

Международна дейност и сътрудничество

Националният осигурителен институт има позицията на активен и авторитетен международен партньор в областта на социалното осигуряване. Международната дейност включва активно сътрудничество в рамките на ЕС и извън него, членство и участие в дейността на международни организации за социална сигурност, организиране и участие в конференции, семинари и консултации, както и представителство в постоянни експертни работни групи, проекти, форуми и мрежи с международно участие в сферата на социалното осигуряване.

Българската осигурителна институция става член на Международната асоциация по социал-

но осигуряване (МАСО) с Разпореждане на Министерския съвет от 14 април 1960 г. Със създаването си НОИ става правопреемник на това задължение и се включва активно в дейността на организацията, включително и чрез представителство в Бюрото на МАСО. Управители на НОИ са избирани за членове на Бюрото на Международната асоциация по социално осигуряване два пъти за периода 2002-2004 г. и за периода 2014-2016 г. В своята дейност НОИ прилага насоките и стандартите на организацията в администрирането на социалното осигуряване.

От месец март 2008 г. НОИ е член на Европейската платформа по социално осигуряване, с което активизира експертния обмен в контекста на специфичните европейски цели и приоритети на социалното осигуряване. Като член на Европейската платформа по социално осигуряване, институтът участва със свой представител в Общото събрание и в срещите на Комитета по пенсиите.

В рамките на многонационалното сътрудничество с държави-членки на Европейския съюз и Европейската икономическа зона НОИ ефективно участва в работни групи, срещи, консултации, проекти и форуми във връзка с регулиране и съгласуване на общи за всички страни аспекти на социалното осигуряване и социалната сигурност. Такава е Техническата комисия за обмен на данни по социално осигуряване с основен приоритет промените в изискванията към информационната система за електронен обмен на данни по социално осигуряване (EESSI) със срок на въвеждане до 2018 г. България е една от шестте пилотни страни, в които се тества новата интегрирана система, а представител на института е координатор за България и член на Изпълнителния борд. Над 150 от общо 350 структурирани електронни документи, въведени от Европейската комисия за целите на електронния обмен в областта на социалната сигурност, са в компетенциите на Националния

осигурителен институт. В тази връзка НОИ е водеща институция в тестването на т.нар. система EESSI или „Електронен обмен на информация за социалното осигуряване“. През последните години са реализирани пет проекта с европейско финансиране за тестване и експертни проучвания, свързани с въвеждането на електронния обмен на данни в областта на социалната сигурност.

Сред срещите и форумите на експертно ниво, в които НОИ участва активно, са работните срещи на: Форум по сигурността на ЕК; Международния консорциум SAFE; Мрежа по координация на комуникациите по социалното осигуряване; Работна група по застаряване на населението и устойчиво финансиране; Група по индикаторите; Работна група „Европейска статистика на трудовите злополуки“; Национални контактни точки за предотвратяване на злоупотреби и грешки при социалните обезщетения и др.

Институтът изпълнява ангажиментите си към Евростат и други международни институции за предоставяне ежегодно на актуална информация за трудовите злополуки, краткосрочните обезщетения и помощи, обезщетенията за безработица и пенсиите.

Двустранното сътрудничество между осигурителните институции е друга полезна форма за обмен на опит и добри практики. НОИ има подписани меморандуми за сътрудничество и осъществява ежегоден обмен на експерти с осигурителните институции в Германия, Полша, Молдова, Хърватия и Унгария.

Експертни екипи на Националния осигурителен институт участват в Международните консултационни дни на пенсионното осигуряване, които експерти от Германия провеждат всяка година в 23 държави. Първите срещи се проведоха в страната през 2008 г. и оттогава ежегодно българо-германските експертни екипи предоставят безплатни пенсионни консултации.

Проучване на клиентската удовлетвореност

Степента на удовлетвореност на ползвателите на услуги е важен критерий за оценка на дейността във всяка публична институция. По брой на обслужваните лица НОИ заема едно от първите места сред държавните институции. Голяма част от клиентите са възрастни хора, инвалиди и майки/бащи с малки деца. За обслужването им са необходими както висока професионална компетентност, така и специфични комуникативни умения.

Отчитайки необходимостта от обратна връзка с клиентите, в края на 2011 г. институтът въведе практиката на провеждане на периодични стандартизирани проучвания на клиентската удовлетвореност. Предмет на изследване са всички дейности, свързани с отпускането и изплащането на пенсии и обезщетения в компетенциите на НОИ, както и телефонните и електронни услуги. Проучванията са направени по метода на структурираното персонално интервю и обхващат всички териториални поделения на НОИ в страната. Резултатите показват, че клиентите оценяват високо качеството на предлаганите от НОИ услуги, компетентността и професионализма на служителите, бързината и качеството на обработката на документите.

Контактен център

Изграждането на Контактния център на НОИ е част от процеса на модернизация на осигурителната администрация. В основата на неговата дейност е поставено разбирането за необходимостта от развитие на нов алтернативен и същевременно ефективен канал за предоставяне на информация на клиентите. Във фокуса на предлаганите услуги от Контактния център, който стартира работата си в началото на месец юли 2012 г., са извършването на експресни консултации във връзка с действащото социалноосигурително законодателство и популяризирането на административните услуги на института, включително електронните.

В ежедневната си работа служителите на центъра при необходимост поддържат връзка с експертите от различните функционални звена на НОИ и съвместно с тях предоставят най-добрата услуга на бенефициентите, потърсили информация по телефона. Обслужването чрез телефонната комуникация спестява време и

средства на гражданите и бизнеса. Клиентите са информирани и подготвени с необходимите им документи при посещение в приемните на НОИ, облекчават се административните процедури и нараства удовлетвореността и нивото на доверие. От създаването си до края на 2015 г. Контактният център на НОИ е обслужил над 500 000 обаждания. Средното работно натоварване на служителите за 2015 г. е много високо – 120 обслужени запитвания на ден, многократно надвишаващо препоръчаните от експерти в областта 60 обаждания. Статистиката на приетите и обслужени запитвания според вида на търсената от клиентите информация показва, че над 50% от въпросите са свързани с паричните обезщетения за временна неработоспособност и майчинство, следвани от консултациите във връзка с отпускане и изплащане на пенсии и прилагане на разпоредбите на европейските регламенти и международни договори в областта на социалното осигуряване и социалната сигурност.

Човешки ресурси

Мисията на осигурителния институт е да предоставя качествени социалноосигурителни услуги чрез използването на съвременни технологии и мотивирани служители, при законосъобразно и прозрачно управление на публичния ресурс на държавното обществено осигуряване. Изпълнявайки своите стратегическите цели, залегнали в основните насоки за развитие на НОИ, институцията се стреми да запази извоюваното високо обществено доверие, като прилага принципите на доброто управление и запазвайки ценностите си.

В съвременния свят НОИ е изправен пред няколко основни предизвикателства – да предоставя качествени услуги за гражданите и бизнеса с по-малко ресурси и да адаптира своята работа към нов тип общество – основано на информационните технологии.

Числеността на заетите в института е динамично променяща се и в пряка зависимост от функциите и дейностите, които НОИ е изпълнявал. За изминалите 20 години персоналът на НОИ беше натоварен с извършването на изключително разнообразна и обемна работа по провеждането на държавното обществено осигуряване.

От началото на 2004 г. към структурата на НОИ преминаха 259 щатни служители на Агенцията по заетостта, работещи по методологията и изплащането на паричните обезщетения за безработица. Изпълнението на процеса протече без проблеми, като се продължи обслужването на

лицата в обичайните им населени места, а НОИ разшири работните си места за предоставяне на услуги не само за безработните лица с право на парични обезщетения, но и за всички осигурени и осигурители.

От началото на 2006 г. част от функциите на института по събирането и разпределянето на осигурителните вноски, както и около 600 души персонал, заети в тази дейност, преминаха към Националната агенция за приходите.

След направената през 2012 г. административна реформа в структурите на изпълнителната власт, НОИ беше приобщен към администрациите, които прилагат статута на държавния служител по отношение на своите служители. Оттогава беше извършена на няколко пъти оптимизация на числеността на персонала, като същевременно се наблюдаваше запазване качеството на обслужване на гражданите.

Общият брой реално заети служители по основен щат в системата на НОИ към 31.12.2015 г. възлиза на 3 458 служители, от тях 85% жени и 15% мъже. Профилът на заетите в НОИ показва висок процент на служителите с висше образование: 78% от заетите са висшисти. Разпределението по признак „пол“ на ниво ръководни длъжности показва преобладаващ дял на жените (78%), а при висшите държавни служители преобладават мъжете (55%).

НОИ инвестира в човешките ресурси, като ежегодно се организират обучения за повишаване на професионалните компетентности, знания и умения с цел оказване на по-качествени и по-ефективни осигурителни услуги за гражданите и бизнеса.

През 2013 г. стартира изпълнението на Проект „Професионално развитие за оказване на по-качествени осигурителни услуги“ по Оперативна програма „Административен капацитет“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Основните му цели са насочени към повишаване компетентността на служителите за оказване на по-качествени и ефективни осигурителни услуги за гражданите и бизнеса и създаване на нов тип култура на обслужване. Сред включените в него дейности са обученията по комуникативни умения за работа с клиенти и обученията за професионално развитие с акцент върху е-услугите.

През изминалите 20 години Националният осигурителен институт развива атрибутите на своята институционална култура и идентичност. От

2002 г. денят на Свети великомъченик Мина – 11 ноември, се отбелязва като Ден на общественото осигуряване в България и професионален празник на служителите от НОИ. Денят на професионалния празник се чества във всички 28 териториални поделения на НОИ в страната.

По традиция на 1 октомври Националният осигурителен институт отбелязва Международния ден на възрастните хора. В тази връзка Централно управление и териториалните поделения на НОИ в цялата страна организират „Ден на отворените врати“, като екипи от експерти отговарят на запитвания на граждани относно техните пенсионни и осигурителни права и предоставят консултации. За възрастните хора се организират и различни културни мероприятия – концерти, изложби и др.

През годините служителите на НОИ са били съпричастни към различни благотворителни инициативи:

- Благотворителни мачове с ветераните на ПФК Левски за подпомагане на сираци от детската футболна школа и вдовици, съпруги на бивши футболисти;

- През 2004 г. Националният съвет на БЧК отличава НОИ с почетен диплом за участие в Националната благотворителна кампания „Партньори за хуманност“ и за принос при реализирането на хуманната мисия на БЧК в подкрепа на най-уязвимите групи в нашето общество. Събраните от нашите служители средства са разпределени за домовете за деца в Пловдив, Русе, Добрич, Търговище, Габрово и Сливен;

- През 2005 г. НОИ направи най-голямото дарение за националната кампания в подкрепа на пострадалите от наводненията. От събраните средства (168 хил. лв.) 150 хил. лв. са дарени на БЧК, а с останалите са подпомогнати пострадали

близки на наши колеги. Служителите се включиха в инициативата и със събиране на вещи от първа необходимост. Осигурени бяха 250 места в санаториумите на НОИ за хора, останали без подслон по време на наводненията;

- През 2014 г. служителите на НОИ в цялата страна се включиха в националната благотворителна кампания „Място в моето сърце“ в подкрепа на възстановяването на параклиса „Св. Мина“ в Сливен.

Уважаеми госпожи и господа,

Историята на социалното осигуряване и на социалноосигурителните институции се прави от хората. Зад събитията, трасиращи 135-годишната история на социалното осигуряване в България, стои приносът на хора от различни поколения и с различен обществен статус – законодатели, държавници, политици, учени, административни ръководители и служители. Постигнатите успехи в администрирането на социалното осигуряване за изминалите 20 години са плод на професионализма и отговорността, трудолюбието и усърдието на хилядите служители на НОИ. Многобройните труженици на осигурителното дело в България заслужават уважение и признанието на обществото.

НОИ навлиза в третото си десетилетие с ясна визия и стратегия за развитие. Основната цел на тази стратегия е повишаването на общественото доверие в институцията чрез представянето на качествени социалноосигурителни услуги при спазването на принципа за законосъобразно и прозрачно управление на публичните ресурси. Това не би могло да се случи без професионалния принос на хилядите служители на НОИ, които ежедневно изпълняват своите задължения в услуга на гражданите.

Доклади

МЯСТОТО НА НАЦИОНАЛНИЯ ОСИГУРИТЕЛЕН ИНСТИТУТ В ОСИГУРИТЕЛНАТА СИСТЕМА НА БЪЛГАРИЯ ПРЕЗ ПОСЛЕДНИТЕ ДВЕ ДЕСЕТИЛЕТИЯ

Ася Гонева - изпълнителен секретар на КНСБ, заместник-председател на Надзорния съвет на НОИ

Макар че се изказвам в деловата част на днешната конференция, няма как да не бъде малко приповдигната и празнична. Затова ще си позволя най-напред да ви предам специалните поздравии на президента на КНСБ г-н Пламен Димитров, който, за негово голямо съжаление, днес докладва в Брюксел на Изпълнителен комитет на Европейската конфедерация на профсъюзите. Лично от негово име и от името на членовете на ръководните органи на Конфедерацията е изпратено поздравление към всички вас, към всеки един от работещите в системата, които и днес, в този момент, прелистват досиетата по пенсиите и обезщетенията, дават консултации на осигурени лица и осигурители и вършат онова, за което е призвана системата. Надявам се, чрез вас това поздравление на ръководните органи, на целия ръководен екип на КНСБ, да стигне до тях, за да усетят и те днешния приповдигнат дух на 20-годишнината на НОИ.

Както стана вече дума, малко странничко е да отбелязваме 20-годишнина на една институция, която съществува повече от 100 години. И не само съществува, тя функционира и управлява цял комплекс от осигурителни рискове.

Както всички знаем, в този 20-годишен период

от най-новата история на функционирането на осигурителната система, осигурителните отношения и осигурителната защита претърпяха сериозно преустройство. Промени претърпяха и някои от нейните принципи и нейните нормативни регулации, които трябваше под натиска на промените да се пренастройват, преуреждат и нагаждат към новите обществени отношения. Същевременно, беше задължително така да правим тези промени, че осигурителната ни система да не се подлага на излишен стрес, а да функционира и да изпълнява възложените ѝ от закона ангажименти към натрупаните осигурителни права на милиони български граждани, като паралелно с това участва и съдейства в планирането и реализирането на промените в осигурителните отношения, които бяха наложителни.

За всички нас – социални партньори, институции и политици, това бе едно непрехитявано огромно предизвикателство. По наша оценка – моя, като участник, и на моята организация, от името на която работя с всички вас и участвам в тези процеси, България се справи сравнително безболезнено и без особени сътресения. Сякаш за широката общественост не стана до край ясно до какви трудности, натиск и какъв интензивен труд бе преживян и колко свършено нови неща трябваше да се планират и реализират в сферата на осигурителната защита в страната. Естествено, един от основните актьори в целия този процес, беше огромният натрупан експертен потенциал и традициите на работа в НОИ.

Разбира се, създаденият в края на 1996 г. със Закона за фонд „Обществено осигуряване“ Национален осигурителен институт в днешния си вид и форма, както вече беше отбелязано, въобще не възникна на празно място. Структуриран тогава по волята на законодателя, институтът стана първата в по-ново време осигурителна институция с отделен

самостоятелен бюджет, с ново финансово устройство и структурирана и управлявана на трипартитен принцип по утвърдените норми на новата система. Може би няма да е пресилено, ако днес споменем, че така започна новата ера в преустройството на осигурителните отношения у нас. И не след дълго, след 1996 г., процесите по преустройство и модернизиране на осигуряването се разраснаха, идентифицираха се и беше напълно естествено активните участници в него да бъдат тъкмо утвърдените с професионализма си ръководители и експерти на института. Така че, историята за разработване и реализиране на широкообхватната реформа на осигурителните отношения, особено на оздравяването и модернизирането на пенсионната система, един процес, както впрочем всички знаем, продължава и до днес, е неотделима част от историята и развитието на самия институт.

За тези години основните елементи на реформата – фондовата организация, самостоятелният бюджет, трипартитното управление, новата философия и многостълбовата пенсионна система, ясната обвързаност между осигурителни задължения и осигурителни права, високият административен капацитет на системата, сякаш улегнаха в общественото съзнание, в съзнанието на управляващите и на институциите и някак се възприемат като нещо свършено естествено. Мисля си обаче, че тези, които имат истинската представа как тезите и термините от концепциите от докладите и нормите на закона се трансформираха в реалност, в начин на работа и във взаимоотношения между осигурителната институция и осигурените и осигурителите, не са чак толкова много.

Като социален партньор и част от трипартитното управление на осигурителния институт, и като участник в процеса на реформи, преосмисляне и модернизиране на системата, КНСБ е свидетел на ролята и стореното от Националния осигурителен институт и работещите в него за реализирането на реформата, за развитието на съвременна, модерна осигурителна система, за повишаване на качеството на защита. Няма да е пресилено НОИ и системата като цяло, да си признаят и определени заслуги за успешното провеждане на редица други реформи в други сектори. Достатъчно е да споменем ангажиментите на системата при стартирането на здравното осигуряване в страната, при въвеждането на допълнителното пенсионно осигуряване, ролята на социален амортизатор при реформите в армията, тежките отрасли на индустрията и редица други такива. Това са наглед незабележими

неща, но те сериозно натоварваха допълнително системата извън присъщите натоварвания, свързани с функционирането и реформата.

Както беше споменато вече от г-н Петков, институтът изгради обхват на многофункционална информационна система със съдействието на Световната банка и по проект, който беше изпълнен и приключен с изключително висока оценка. Тъкмо тази информационна система беше в основата на стартирането на НАП за приходите. Днес тази система дава възможност на всички осигурени лица, по всяко време да надникват в своето осигурително досие, да разбират дали работодателите са били коректни, да се информират за обработка на болничните листове, за движението на дължимото им обезщетение, да получат ориентир за евентуалния размер на бъдещата си пенсия за стаж и възраст и редица други услуги. Тя предлага редица облекчения на осигурителите при изпълнение на техните законови ангажименти към осигуровката на техните работници и служители. Няма да е погрешно, ако кажем, че цялостната дейност на института по обработката на болничните листове на осигурените е в услуга на системата на здравното осигуряване.

НОИ успешно и без особени сътресения пое и изпълнява нововъзникналите си ангажименти, свързани с европейската интеграция на страната ни и свободното движение на българските работници и служители. Огромно значение има изграденият, споменат специално в доклада на управителя, осигурителен архив, благодарение на който хората не губят права само поради факта, че един или друг осигурител е изчезнал от правния мир.

Много можем да говорим за дейността на НОИ, защото в тези години е извършено огромно количество работа. Едва ли обаче можем да изброим всички задачи и отговорности, които са били присъщи на института и на работещите в него за последните твърде динамични 20 години.

Могат, разбира се, да бъдат отправени и редица критични бележки. Естествено, всяко нещо може да бъде направено по-прецизно и по-добре при повече амбиция. Особено когато от позицията на времето се обръщаме назад и правим преценка и виждаме някои грешки и недостатъци, които бихме могли да избегнем. Но днес не сме се събрали, за да се критикуваме, а за да отдадем дължимото за направеното и постигнато от колегите в един много сложен процес на реформиране, модернизиране и укрепване на съвременната осигурителна система в България. В този процес имаше всичко

– и професионализъм, но и политически натиск, и самостоятелни национално отговорни решения, но и външна намеса, а най-вече обективни трудности и предизвикателства, които не позволяваха висока степен на свобода при избора на решенията от т.нар. „бащи на реформата“, сред които безспорно се нарежда и Националният осигурителен институт. Важното обаче е, че е реализиран напредък, че при всички трудности и предизвикателства нито за момент системата не спря да работи и осигурителните плащания стигаха навреме до хората, независимо какви усилия е коствало това.

И понеже тук, в залата, днес присъстват редица бивши министри, предишни управители на системата, много ми се иска да кажа, че за разлика от други страни, които минаваха по този исторически път на дълбоки обществени трансформации, каквото и управление да е имала нашата държава, каквато и политическа сила да е излъчила министъра на труда и екипа на това министерство, който и да е стоял начело на Националния осигурителен институт, ние никога не сме плащали пенсии нито в жито, нито в други материални носители, а винаги и редовно. Колко и недостатъчни като количество да са били обезщетенията и пенсиите, те винаги бяха плащани навреме. И мисля, че това е редно да отчитаме винаги, когато се обръщаме с поглед назад към реформата. Дължим благодарност на тези хора за това, че наистина не бяха допуснати такива тежки сътресения и, както вече споменах, някак по естествен начин се развиваше реформата и не особено незабележими бяха огромните трудности, през които минавахме всички.

За всичко това, което направиха колегите заедно, на днешната годишнина искам да споделя високата оценка и благодарностите на Конфедерацията на независимите синдикати в България. От името на нашите членове и симпатизанти се обръщам с благодарност към ръководителите, експертите и всички служители в системата на НОИ затова, че в процеса на трансформации и нестихващи промени в тези 20 години те спомогнаха да съхраним и пренесем традициите и ценностите на българското социално осигуряване. Спомогнаха да запазим осигурителното наследство на българските работници и служители, за което са водени и битки и стачки. Благодарност за това, че с тяхната подкрепа България надгради, модернизира и капитализира пенсионната си система, но съхрани и доразви солидарността. Затова, че заедно търсихме и намирахме приемливи аргументи и обяснения на достъпен език за неизбежните

непопулярни решения, които трябваше да станат закон и практика, за да се гарантира жизненост на системата и дълготрайност и адекватност на правата на хората.

Ценим много и сме изключително признателни за това, че по всички синдикални предложения, искания за повишаване качеството на защитата и стабилността на системата винаги сме разчитали на вас и продължаваме да разчитаме на вашите професионални разчети и безпристрастни коментари. На всички вас – на ръководителите, на експертите, на всички, които имат грижата за бъдещето на социалното осигуряване. Добронамереното и конструктивното сътрудничество с колегите от НОИ ни позволява постоянно да надграждаме и да развиваме собствения си експертен капацитет по осигурителната материя, което несъмнено прави нашата организация по-ефективен социален партньор и по-ефикасен защитник на осигурителните права на трудещите се. Разбира се, и нашето отношение към вашата работа, към проблемите и задачите на института, е добронамерено и отговорно и ви уверявам, че то ще остане такова и в бъдеще.

Както повечето от седящите в тази зала сме си дали отдавна сметка, осигурителната реформа у нас започна през тези две десетилетия, тя дълго се провежда, но краят ѝ не се вижда и едва ли бихме могли да очакваме, че такъв ще има. Защото, като всяка система, осигурителната система ще продължи да живее, да се развива и да се адаптира към всички промени, които настъпват. Така че, за Националния осигурителен институт, пък и за всички нас, предстоят нови предизвикателства на по-нататъшната модернизация на осигуряването, на растящите финансови потребности на системата, на пазара на труда и демографските промени, на бъдещите форми и отношения на труд по платформи и какви ли още не, дори неясни от днешна гледна точка за нас промени. Затова нека да си пожелаем устойчива и стабилна държава, здравословни публични финанси, работеща икономика, качествена заетост и амбициозни постижения в бъдещите десетилетия на нашата съвместна работа с вас, за да стане българската осигурителна система гарант за благоденствие и достоен живот на всички свои бенифициенти.

Още веднъж честита годишнина на всички колеги от НОИ и на всички, за които социалното осигуряване и социалната защита са ценност и кауза, за която си струва да се работи.

Честит празник, скъпи колеги!

Доклади

НАДЗОРЕН СЪВЕТ НА НАЦИОНАЛНИЯ ОСИГУРИТЕЛЕН ИНСТИТУТ – ОСНОВНИ ФУНКЦИИ И ПРАВОМОЩИЯ

Станимир Цоцов – член на УС на БТПП, член на Надзорния съвет на НОИ

Уважаеми г-н вицепремиер и председател на Надзорния съвет,

Уважаеми г-н управител и г-жо подуправител,

Уважаеми дами и господа министри и управители на НОИ,

Уважаеми колеги,

За мен е удоволствие на този празничен ден да поднеса поздравление по случай 20-годишния рожден ден на Националния осигурителен институт (НОИ). Нашият институт навършва възраст, която е равна на половината от необходимия осигурителен стаж, предстои му още дълъг път и аз съм сигурен, че специално на него ще му бъде разрешено да не се съобразява с предвидената в закона пенсионна възраст. Със създаването на НОИ и приемането на свършено ново законодателство бе извършена революционна промяна в областта на регламентирането на обществените отношения. Тук бих искал да кажа, че аз няма да правя анализ на дейността, а на някои от функциите, изпълнявани от Надзорния съвет, които са свързани както с държавното обществено осигуряване (ДОО) по повод на различните рискове – общо заболяване, трудовите злополуки, професионална болест, майчинство, безработица, старост и смърт, а така също и с допълнителното доброволно осигуряване за безработица и професионална квалификация. Позволявам си по памет да цитирам д-р Адемов,

който няколко пъти е споменавал, че нашите отношение с НОИ започват преди раждането ни и не завършват с края на жизнения ни път.

Важно е да се подчертае, че предметът на осигуряване, така както е заложен в Кодекса за социално осигуряване (КСО), както и принципите на това осигуряване, не са променени през целия 16-годишен период, което действително е голямо изключение, имайки предвид многобройните над 50 изменения на кодекса от влизането му в сила през 2000 г. Независимо от това, предметът и принципите са безспорни и са действително в обществен интерес, защото едва ли някои би могъл да се аргументира против задължителността и всеобщността на осигуряването, фондовата система, както и от необходимостта от солидарност между осигурените лица и тяхната равнопоставеност. Особено важен е социалният диалог при управлението на социалната система, без който едва ли ще се спазват ефективно другите принципи. На базата на този предмет и тези принципи е организирана работата на НОИ, определени са функцията и правомощията на органите.

Цялата осигурителна система и нейната дейност е кодифицирано обстоятелство, което е важно както за тези, които практикуват материята, така и за тези, които ползват услугите или са субект на социално осигуряване. В скоби бих казал, че от Освобождението до днес нямаме нито Търговски, нито Граждански кодекс. В областта на социалното осигуряване постигнахме тази кодификация, която е много важна за уреждане на отношенията.

Предвид обстоятелството, че днес чества 20-годишнината от създаването на НОИ, аз, като член на Надзорния съвет от 15 години, бих желал да се спра на дейността на този орган, който играе важна роля съгласно първоначалния замисъл на законодателя за неговата роля. Но това обстоятелство не доведе до прекъсване на социалния диалог, който се осъществява от трите страни – представители на правителството, профсъюзите и работодателските организации.

Възможното включване на по-широк кръг специалисти, при условие че се спазват изискванията за съгласуване на нормативни актове, е много важно. Без да се приема като особена критика, а ние сме го подчертавали – както от страна на представителите на работодателските организации, така и на профсъюзите, че е необходимо точно да се спазва императивното изискване на КСО за съгласуването на проектите на нормативни актове от Надзорния съвет преди внасянето им за приемане от съответните държавни органи. Това безусловно императивно изискване на закона се нарушава, като ние коментирахме примерите, свързани с великенските и коледните добавки, които, ако са по линия на НОИ, би следвало да минават по този определен ред. Може би това неизпълнение на императивната разпоредба на закона се дължи на недостатъчното спазване на принципа на равнопоставеност на страните и тази практика би се изменила в законосъобразна насока, ако се приеме нашето предложение за предоставяне на национално признатите организации на профсъюзите и работодателите на право на конституционна жалба.

Освен това, би било правилно да се предвиди възможността основополагащите нормативни актове, отнасящи се до почти всички сфери на обществените отношения, като Кодекса за социално осигуряване (КСО), Кодекса на труда, Търговския закон, Наказателно-процесуалния кодекс (НПК), Наказателният кодекс и др. да бъдат гласувани от Народното събрание с квалифицирано мнозинство. Не по-малко от половината плюс един глас от народното представителство, например, за да може да има стабилитет. Защото стабилитетът на акта води до стабилитет на управлението. По този начин ще се зачитат повече интересите на обхванатите лица. Отново подчертавам, че тази забележка не следва да се приема като критика, а като предоставяне на реална възможност за опониране на критиките, че в системата на социалното осигуряване има опити да се одържавяват и ограничават правата.

Функциите и правомощията на Надзорния съвет обаче са подробно регламентирани в КСО и то по един императивен начин, поради което всяко нарушаване на приетата преди години схема може единствено да затрудни работата на този орган, което от своя страна ще доведе до излишно напрежение и дискусии.

Освен че утвърждава основните насоки на дейността на НОИ, Надзорният съвет изпълнява и една основна функция – утвърждава проектите на

годишен бюджет на ДОО и на отчета му. Никога не ни забравят, когато става въпрос за съгласуване. Това винаги се спазва и тази функция е в пряко съчетание и със съгласуването на бюджета и в рамките на Националния съвет за тристранния сътрудничество (НСТС), а като имаме предвид, че по-голямата част от представителите на профсъюзите и на работодателските организации участват и в работата на работните групи към НСТС, така както и в работата на самия тристранен съвет, то тази дейност е важна и е от голямо значение за сътрудничеството между партньорите.

Не трябва да се забравят и контролните функции, които осъществяват Надзорният съвет и неговите членове и които се упражняват естествено и от управителя и неговия съвет. Тази дейност включва приемането на Правилника за организацията и дейността на НОИ, както и Правилника за дейността на Надзорния съвет. При приемането на тези правилници явно се спазват разпоредбите на КСО във връзка с осъществяването на предоставените правомощия.

Особено важна е дейността по приемане на решения за разсрочване на вземания от задължителни осигурителни вноски към фондовете на НОИ с оглед спазването на изискванията на ДОПК. Това се прави и за защита на интересите на осигурените лица предвид икономическата стабилност на лицата, осъществяващи стопанска дейност.

На Надзорния съвет е предоставено и правото за вземане на решения за заличаване на несъбираеми вземания. Тази дейност не е особено приятна, свързана е с приключване на производствата по несъстоятелност и ликвидацията на осигурители. Нашата практика показва, че тя е свързана и с остри обсъждания, породени от факта, че тези обсъждания пряко влияят на съдбата на осигурените лица. Точно затова са и усилията на Надзорния съвет, ако е възможно, да се помогне на фирмите да бъдат оздравени, да не се губят работни места и хората да запазят осигурителните си отношения, но за съжаление това не винаги е възможно. В тези случаи обаче винаги се полагат усилия да се съхранява документацията на работниците, за да не се случва да се губят доказателствата за осигурителния им стаж. Преди години беше променен и Гражданско-процесуалният кодекс – ликвидацията и несъстоятелността се вписват в съда само след предоставяне на документите на осигурените лица за архивиране. Мисля, че точно тук е моментът да се посочат и усилията, които бяха

направени от управителите и от Надзорния съвет, за да може да се пренесат и на електронен регистър данните на осигурените лица.

През годините бяха положени много усилия не само за приважването на работата в съответствие със съвременните изисквания, но и за подобряване на сградния фонд, особено в страната. Тук би трябвало да се отбележи, че не само управителите на НОИ, но и министрите, които са били по това време, са оказвали съдействие за това нещо. Известно е, че много от сградите, които се ползваха в областните центрове, бяха стари или неподходящи за работата на НОИ. Честа практика беше различните служби да са в различни сгради. Това обстоятелство затрудняваше оперативната работа на служителите и гражданите трябваше да обикалят от служба в служба. Бяха извършени редица ремонти, придобиха се и нови помещения, независимо от обстоятелството, че имахме случаи, в които след обявяването на обществена поръчка за избор на изпълнител за помещение или сграда сме били атакувани от неуспели кандидати. Както беше посочено, голямо внимание се обръщаше и на архивния фонд на НОИ, като се създадоха нови сгради за архивите.

Следва особено внимание да се обърне не само на правомощията на самия Надзорен съвет, но и на функциите му като едноличен собственик на капитала на ПРО ЕАД. Исторически това дружество беше създадено на базата на имуществото на “Социален отдих”, което бе дадено на НОИ с основната цел изпълнение

на програмата по рехабилитация и отдих. Тази програма, която се финансира от бюджета и се приема от Народното събрание, е особено важна, защото тя помага съществено да се запази здравето на осигурените лица, вместо в следствие да се дават пари за лечение на различни заболявания. Точно поради тази причина законодателят осигури НОИ с материална база, с която да се осъществява дейността по профилактиката и рехабилитацията. Преди години с решение на Надзорния съвет дружеството се освободи от излишното имущество, извърши се огромна работа по ремонт на сградния фонд и снабдяване на базите със съвременно оборудване, като сега ПРО е в по-голяма степен конкурентноспособен с големите спа-центрове. В нашите бази има всичко необходимо за добро и ефективно осъществяване на дейността. В тази връзка искам да поставя и един въпрос, който винаги сме поставяли - въпроса за участието на ПРО и другите дружества. Това, което се прави по програма на НОИ оставя в някои случаи съмнения за известно лобиране. Тук не става дума за използване на монополното положение.

Уважаеми дами и господа, моите поздравления по случай нашия празник в известна степен се превърнаха в един преглед на работата на Надзорния съвет, но все пак, когато 15 години от живота ти са свързани с тази дейност, не можеш да не си позволиш да направиш рекапитулация на извършеното. Пожелавам на всички нас здраве и успех.

Благодаря ви!

Дискусия

ИЗКАЗВАНИЯ ПО ПОВОД ГОДИШНИНАТА НА ЕКСПЕРТИ СЪС ЗАСЛУГИ В УПРАВЛЕНИЕТО НА ИНСТИТУТА

Христина Митрева – управител на НОИ (2010-2011 г.)

Най-напред искам да започна с това, че дължим голямо признание на г-н Минчо Коралски, който беше министър на труда и социалната политика, беше човекът, който подпомогна създаването на фонд "Обществено осигуряване" и на Националния осигурителен институт, както и на първия управител на НОИ г-н Николай Николов.

Въпреки че институцията се създаде на основата на Главно управление "Социално осигуряване" към Министерство на труда, все пак НОИ доби съвсем различен облик, когато той стана самостоятелен. Няма да повтарям всичко казано от г-н Петков, защото той изключително изчерпателно проследи цялата история на института и постиженията, които бяха постигнати през тези 20 години. Няма нужда и да повтарям г-жа Гонева и г-н Цоцов, но искам да се спра на предизвикателствата, защото постиженията са вследствие именно на предизвикателствата, с които се справиха служителите на НОИ, и които предизвикателства имам чувство, че са всекидневие.

Ще започна с проекта на Световната банка. Това беше първият проект за България, спечелен за такава висока стойност за изграждане на модерна осигурителна институция, за съвременна информационна система и за звена, които не съществуваха в държавната администрация – актюерско звено, звено по стратегическо планиране, по връзки с обществеността и звено по човешките ресурси. Всъщност информационната

система и тези звена, които станаха гръбнака на института за развиване на следващите функции, които НОИ доразви, подпомагаха не само работата на института, но и работата на много други институции, като Здравната каса и Националната агенция за приходите, например. Създаването на новото осигурително законодателство, параметрите за нарастване на пенсионната възраст, новата формула за определяне на пенсиите, както и параметрите на ранното пенсиониране – всички те се базираха на едни много сериозни актюерски разчети и прогнози, които към тогавашния момент даваха една ориентация какво би се случило в бъдещето. Разбира се, всичко това се промени, доразви се, но така или иначе това беше основата.

Информационната система на НОИ. Благодарение на нея, както беше споменато, освен социалноосигурителните, се събираха и здравните вноски. След това започна регистрацията на трудовите договори, минималните осигурителни прагове. Също така НОИ разви и системата за трудовите злополуки и професионалните болести. Тази система беше оценена от Евростат като възможно най-бързо разработената и в същото време изключително всеобхващаща, което изпреварваше системите дори на някои стари държави-членки. Това се случи през 2005 г.

Осигурителният архив. Да, наистина, до момента има 31 000 приети осигурители, но това са над 150 млн. страници, които всеки знае какви усилия се изискват при извършване на работния процес по тяхната обработка.

Пенсиите. През 2000 г. за 3 месеца се преизчислиха 2 500 000 пенсии, нещо което никой не би се справил без информационната система, без труда на всички служители и без добрата организация, която беше направена тогава и от втория управител на Националния осигурителен институт.

Болничните, трудовите договори. Всичко това са предизвикателства, които Националният осигурителен институт в годините поемаше, но нито един път не се усети напрежение в обществото – че ще бъдат забавени плащания, че ще се получи провал в информационната система, или че на

хората ще бъдат забавени техните права.

По нататък няма да продължавам!

За мен НОИ винаги се е справял изключително добре и точно с тези предизвикателства. Новите функции една след друга се поемаха, но предизвикателствата даваха все повече увереност на служителите и доказваха техния професионализъм и тяхното отговорно отношение.

Националният осигурителен институт винаги е имал подкрепата на всички министри на труда и социалната политика, на всички председатели на социалната комисия, на социалните партньори, а това никак не е маловажно, защото в такива трудни моменти подкрепата и доверието са много важни.

Честит празник, скъпи приятели!

Димитър Манолов – президент на КТ „Подкрепа“ и член на Надзорния съвет на НОИ

Г-н Цоцов спомена, че аз и Ася Гонева сме най-дългогодишните членове на Надзорния съвет! Всъщност от самото му основаване! Без пропуск!

Уважаеми г-н управител, когато изреждахте поздравителните адреси си помислих, че проявих, така ми се стори, небрежност и не изпратих писмен адрес, после започнах да се самооправдавам и си казах: „Как така адрес, като аз съм един от това?“

От толкова много години (от самото начало), още от когато аз участвах в критикуването на Минчо Коралски, когато пишеше Закона (доколкото можех), защото такава е функцията ми, а не защото непременно е трябвало да бъде критикуван, разбира се, с големи благодарности. Това, което си мислехме и тук неколккратно беше казано, че замисълът, който съществуваше в написването на Закона за фонд „Обществено осигуряване“ и това, което днес представлява НОИ, много сериозно се различават – и за хубаво, и за лошо. Хубавото няма да го говоря, за хубавите неща ще се намерят много хора да приказват. Аз ще говоря за това,

което не харесвам. Това е, че НОИ се отдалечи от тази функция – на независима институция, каквато тогава се предвиждаше той да бъде. НОИ постепенно започна да бъде придърпван, ако това е правилната дума, от правителството, от държавата, под нейната егида. Постепенно му бяха отнемани степените на свобода, като достатъчно много се говори за невъзможността да събира собствените си приходи, което всъщност е основната функция на неговата политика.

Нека кажа и още нещо, което не знам г-н Цоцов дали го каза или аз съм пропуснал, г-жо Владова, че членовете на Надзорния съвет (НС) на НОИ работят без да получават възнаграждение. В името на идеята? Вероятно, да – оказа се, че тази идея работи. Може би някой си е представял, че НС няма да има кворум, няма да може да работи по тази причина? Но работи. Така че, може да се поправите. Не можахте да го бутнете Надзорния съвет – той продължава да работи и най-вероятно ще продължава да работи.

Разбира се, не бива да пропускаме факта, че НОИ (нещо, което тук на няколко пъти се спомена мимоходом) постепенно беше лишаван от собствените си приходи – бавно и систематично – все едно с каква идея, но до такава степен, че днес министърът на финансите да има възможността да каже: „Внимавайте как харчите“, нали, защото той е този, който ги дава. Припомням, към края на 2000 г. НОИ изплащаше всичко, което имаше да изплаща, на база на собствените си приходи и имаше резерв в размера на едномесечно плащане на пенсии – собствен резерв! Нещо, което систематично беше унищожено в същата тази 2000 г. и по-нататък НОИ постепенно беше превърнат в заложник на политици. Все едно по какви причини, няма смисъл да ги обсъждаме, защото днес е тържествен ден. Тези критични думи, с които ще ги обсъждаме, ще ги оставим за някъде по-нататък, но фактът е такъв. НОИ беше лишен от собствените си приходи и стана заложник на министрите на финансите и на всякакви други хора с политически бекграунд.

Това, че бяха прогласени някакви цели, че когато осигурителните вноски намалееят ще се случват някакви други неща, днес го виждаме през Панама лийкс, утре може да има Кипър лийкс, други ден може да има Кайманови острови лийкс и навсякъде ние ще видим тези пари. Тези пари, които преди това отиваха за нуждите на общественото осигуряване и за стабилността на НОИ.

Почнах да ставам прекалено критичен, а днес е тържествен ден. Поздравявам НОИ с неговата

20-годишнина, поздравявам работниците и служителите в НОИ, на които, за съжаление (може би, заради моята лоялност към институцията), обръщам прекалено малко внимание в другото си качество на президент на синдикална организация, но нищо чудно и да поправа това.

Честит празник на всички!

Минчо Коралски - изпълнителен директор на Агенцията за хора с увреждания, бивш министър на труда и социалните грижи

Скъпи приятели,

Аз искам да поздравя всички присъстващи, така да се каже, с рождения ден на нашата любима рожба.

Първо, преди време ме помолиха да напиша как е бил създаден осигурителния институт. Замислих се и нищо не написах, тъй като аз имам три деца, осигурителният институт ми е четвъртото. Трудно ми е да седна да пиша спомени как съм правил първото, второто, третото или четвъртото дете. Това е един много интимен момент. Само ще ви кажа, че когато правихме Закона за създаване на фонд „Обществено осигуряване” с много хора, които вече ги няма между нас, се събирахме в Комитета по труда и социалното дело – там, където сега е Банката за инвестиционно развитие, ако не се лъжа. Тогава нямаше ток, имаше проблем с изхранването на населението. Така че, първият закон беше написан на студено с домашна лютеница и сланина и повече ракия, защото (както ви казах) се пишеше през зимата, ако това ви е интересно.

Другото интересно нещо, което мисля, че трябва да се знае и всеки един от вас трябва да се гордее е това, е че през 1996 г. България се оказва първата институция в света, която събра под един покрив всички осигурени лица. Нещо, което никой до тогава и никой след това не го е правил.

И доказателство за този факт е, че първата

командировка, на която ни поканиха, беше в Германия – страната на осигуряването, на Бисмарк, тъй като те тогава имаха три фонда, а пък ние вече бяхме създали един. Има и още един факт, който е уникален при създаването на осигурителния институт – това е, че прословутият заем от 25 млн. долара от Световната банка е първият и единствен заем, който е отпуснат на държава в света преди да е направено какво и да е. Мисля, че благодарение на хората, които защитавахме този проект, ние се оказахме действително първата и единствена страна, която още през 1996 г. получи заем от 25 млн. долара, както виждате много по-късно беше създадена информационната система и всичко останало.

Така че, това за професионализма и за хората, които работиха (няма да изброявам имена, те хора от системата ги знаят) до голяма степен тази работа, тази любов към системата, се предаваше по наследство и мисля, че добре защитихме доверието на нашите родители.

И едно пожелание. Скъпи приятели, през 1996 г. ние направихме трипартитно управление, но в един прекрасен момент отделихме фонда от държавата и когато започна връщането по обратния процес на практика, беше национализирана най-важната дейност на осигурителния институт – събирането на осигурителните вноски. Това, че се национализира, е хубаво. Лошото е, че от този процес бяха извадени осигурителите и осигурените лица и по същество държавата си присвои както капацитет, така и средства, които по същество минават по един път. България вероятно има единствената финансова институция в света от такъв мащаб, която няма собствен механизъм за събиране на осигурителните си вноски. Така че, нека да се върнем към основополагащите принципи. Ние си събирахме вноските и осигурителният институт беше самофинансираща се институция, която не само че изплащаше всичко в края на годината, но имаше и остатък, което се дължеше и на факта, че тя събираше осигурителните вноски, вероятно защото осигурителните вноски бяха правени на актюерски принцип. Но когато човек избяга от принципите, той най-вероятно е обречен да стигне точно там, откъдето е искал да избяга, но затова пък е едно от предизвикателствата. Аз мисля, че това е една от целите, които си поставя осигурителният институт и не я видях там. Добре е ние действително да мислим за финансовата устойчивост, за финансовите гаранции, за една модерна институция, която да се превърне

действително в онова нещо, което беше в края на 1996 г. А за всички останали политици и бъдещи министри, защото за старите министри вече е късно, да знаят, че реформа се прави в първата година. НОИ е първата и единствена институция,

направена през първата година на управлението, но вероятно поради това, че знаехме какво искаме и как да го направим.

Още веднъж нисък поклон пред всички вас, които сте тук в залата, мои приятели и колеги!

Международни доклади

МЕГА ТЕНДЕНЦИИ, КОИТО ВЛИЯТ НА СОЦИАЛНАТА СИГУРНОСТ

Доминик Ла Сал - директор „Развитие на социалната сигурност“, Международна асоциация за социално осигуряване (МАСО)

Изключително съм щастлив да бъда сред вас днес, за да отпразнуваме 20-та годишнина от създаването на Националния осигурителен институт. Искам да изкажа своите най-сърдечни поздравии от името на членовете на Международната асоциация за социално осигуряване (МАСО), която вече наброява над 100 организации, и на която и НОИ е член.

Аз съм практик в областта на социалното осигуряване, също като вас. Бил съм свидетел на диалогичността на българските официални лица, когато сме се договаряли помежду си във връзка с подписването на международни споразумения, в които участват България и Канада. Бих казал, че вие сте много силни преговарящи, което е хубаво. Днес обаче съм сред вас в друго си качество – като директор „Развитие на социалната сигурност“ на МАСО.

Моето изказване днес ще бъде за така наречените „мега“ или „основни“ тенденции, които наблюдаваме като цяло в световен план. Те се приближават към нас по-скоро като айсберг, отколкото като цунами и оформят различните нужди на обществото. Именно, съобразявайки се с тези тенденции, ние оформяме нашите осигурителни програми.

Традиционното социално осигуряване дава социална закрила, но тази му роля се разраства, за да обхване вече и мерки, с които да подпомогне капацитета на едно лице при преминаването през различните цикли на неговия живот – например цикли на бедност или на търсене на варианти за интегриране на пазара на труда по възможно най-бързия начин, което включва активни мерки за връщане на пазара на труда след трудова злополука или нещо подобно. Социалното осигуряване подпомага лицата в различните преходни периоди на техния живот – то започва преди раждането на човека и продължава след смъртта му, както вече бе казано във връзка с този контекст.

Искам да спомена четири мега тенденции: демографските промени, промяната в семейните структури, развитието на пазара на труда и климатичните промени. За да се справим с предизвикателствата, които се появяват, е необходимо прилагането на много по-интегриран подход – между различни институции и между различните нива на държавното управление. Ако искаме да помогнем на гражданите през техните преходни периоди в живота, различните институции трябва да се ангажират с различни неща в различен времеви момент и е необходим един по-интегриран подход и, както вицепремиерът вече спомена, новите технологии много помагат в това отношение.

Демографски предизвикателства

Дадох примера с айсберга. Наистина демографските промени са нещо, което ни очаква през следващите десетилетия. Несъмнено възрастовата структура на обществото ще се отрази на системата в бъдеще. Ще се наблюдава тенденция на подобрена продължителност на живота, например.

Говорейки за увеличената продължителност на живота, трябва да се прави разграничение между здравословна и нездравословна такава. За

съжаление, при все повече хора се срещат хронични заболявания и увеличаването на продължителността на живота трябва да се навакса в областта на здравословната продължителност на живота и чрез подобряване на здравословното състояние на хората. Това означава предизвикателство пред системата за социално осигуряване от гледна точка на коефициента на зависимост при населението – процентът на работещите хора спрямо процента пенсионери се променя.

Така че, в момента има двойно въздействие, двоен натиск върху все по-малкото хора, които са в състояние да допринасят за изплащането на пенсиите. Това се отнася за финансирането на програмите, за финансирането на проактивните мерки, които преди всичко се опитват да помогнат на хората да нагодят своето поведение така, че да подобрят здравето си в бъдеще и да подпомогнат и финансовото си бъдеще в една по-зряла възраст.

Натискът и предизвикателствата пред финансовата стабилност са сериозен катализатор на промени и стимул за преразглеждане на политиките.

Едно застаряващо население изисква промяна на начина, по който се осъществява бизнесът – необходимо е той да се нагоди към новата структура на застаряващото население и най-вече – да използва за това новите информационни технологии. Нещо, с което вие несъмнено също се занимавате.

Начинът, по който общуваме с гражданите е другият аспект, което изисква промяна на поведението и на ролята на социалното осигуряване. Програмите ни са много сложни, обикновените хора не ги разбират, защото ние говорим на един сложен език – вие като експерти и аз също. Правилни сме проучвания, които показват, че не успяваме понякога да обясним цялата сложност на програмата на населението, а е необходимо да се обяснят основополагащите принципи на солидарността и т.н. Когато обаче се стигне до по-сложните въпроси, е хубаво да се насърчи поведение, което е насочено повече към услуги, които гражданите сами си доставят, също така към овластяване на гражданите сами да предприемат действие за обслужване на самите себе си. Разбира се, основните промени в пенсионните системи се насочват или се повлияват от демографските проблеми.

Застаряването на населението със сигурност оказва влияние върху икономиките – може да се

намали производителността, потреблението, а и резултатите от икономическите дейности.

Много е важно да се премахнат бариерите пред нашите пенсионни системи и политиките, които насърчават хората да напуснат работните си места и да ги обвържем с по-продължително участие на пазара на труда, като ползите ще са двойни. От една страна е възможността хората да се подготвят по-добре финансово за пенсионната си възраст и от друга – възможността да получават по-добри пенсии. Това се прави по различен начин в различните държави и ние споделяме този опит между всички членове на МАСО. Работните места трябва да се адаптират към участието на застаряващото население на пазара на труда. Работните места трябва да отговарят на промените.

Климатични промени

Връзката на климатичните промени със социалната сигурност е както проста, така и доста сложна. На най-разбираемото ниво говорим за управление на кризи – катастрофи, бедствия и т.н. Как да продължим с обичайната работа, дали при тежаваме необходимите политики, оборудване и т.н., за да продължим с ежедневната си дейност при наличието на такива бедствия и сходни катастрофи на местно ниво? Дали сме достатъчно добре оборудвани, за да направим съответните парични трансфери към лицата, които са осигурени и т.н. Това е най-лесното ниво за възприемане.

Другото ниво е потенциалното въздействие върху миграционните тенденции, защото те обхващат уязвими групи хора – как да достигнем до всеки, как да обхванем всеки. А това води до въпроса за обмяната на информация и за защита на личните данни. Ако ще има движение на обезщетенията, мобилност на обезщетенията, то тогава трябва да сме сигурни, че ще гарантираме на лицето, което предявява права за това, че ще му се даде необходимата информация и ще му се осигури необходимата защита. Това е предизвикателство, което е трудно за постигане от гледна точка на баланса. При наличието на повече информация се предоставя по-добра услуга. При наличието на по-малко информация това става по-трудно.

Защо е по-лесно да влезеш в интернет и да направиш една транзакция? Защото, когато кликнеш на бутон „Съгласен съм“, ти се съгласяваш с условия, с които някой може потенциално да действа по свое усмотрение. Така че, даването на възможност на хората да разберат баланса между

обмяна и защита на информацията е въпрос на доверие в съответната институция за социална сигурност или в някоя друга подобна.

Промяна в семейната структура

Традиционно погледнато ние сме свикнали с някаква представа за семейство. Членовете на семейството работят, подпомагат своите баба и дядо, да речем. В момента има много семейства, които са по-малки като размер, което пък поставя бъдещи предизвикателства пред едно застаряващо общество, където трябва да се предоставя грижа за възрастните хора и как да правим това.

В Япония едно от основните предизвикателства е да се накарат хората да работят в институции, които предоставят дългосрочна грижа за възрастни хора. Освен финансирането, това е основно предизвикателство, с което се борят хората там. При застаряващо население, което лесно достига възраст от 75 години, е добре да има добра система за предоставяне на дългосрочна грижа.

Също така, семейство с един член на семейството, един родител, също е предизвикателство, защото се увеличава рискът от бедност, особено при жените. Годишите, в които не се внасят вноски или не зависят от вноски, също са предизвикателство.

Пазар на труда

Високият ръст на безработицата е проблем от много дълго време и в различни страни. Как да сме сигурни, че младите хора или хората, които преминават от образователна институция към пазара на труда, получават шанс да навлязат добре на този пазар на труда. Необходимо е по-добро сътрудничество между работодателите, образователните структури и съответните институции по заетостта, за да се осигури този пръв трудов опит на младите хора.

Непрекъснато обучение на безработните лица

– това също е една от основните превантивни мерки на пазара на труда.

В момента сме свидетели на промените, които се осъществяват на работните места с новите технологии. Хората трябва да са готови да преминат към нови задачи, свързани и произтичащи от новите технологии, и трябва да са оборудвани с умения за това.

Също така, помощта, която се предоставя на търсещото работа лице или на лице, което иска да се върне на пазара на труда след период на боледуване, трябва да става по начин, който му позволява да увеличи своя капацитет, но не да изпада в зависимост. Лесно е да се каже, но е много трудно да се постигне баланс между наличните стимули и между това хората просто да останат в дадена програма и да не се интегрират обратно на пазара на труда.

Фрагментацията на труда или така наречената „Юберизация“ (от Uber, б.р.), т.е. хора, които чрез заявки по телефона извършват таксиметрови услуги със собствения си автомобил, е нещо много лесно. Това е феномен, който се разпространява в Канада. Тези лица си докарват доходи, но те не плащат осигурителни вноски. В бъдеще те ще трябва да се обърнат към съществуващата мрежа за социална сигурност. Много е важно да се заемем с този проблем сега. Това е ново явление, което обаче се разпространява много бързо и трябва да се вземе под внимание.

В заключение бих казал, че трябва да внимаваме и да се адаптираме към демографските промени. Те налагат взимането на някои много трудни решения, изискват наличието на съответната технология и разработването на специални стратегии за управление на човешките ресурси, които са динамични, и които насърчават гъвкавостта и устойчивостта. Също така, те изискват лидерство, което има визия за бъдещето.

АВСТРИЙСКИЯТ МОДЕЛ – КРАТЪК ПРЕГЛЕД И ПЕРСПЕКТИВИ ПРЕД АВСТРИЙСКАТА ПЕНСИОННА СИСТЕМА

Винфред Пингера – генерален директор на Австрийския пенсионноосигурителен институт

За мен е чест да бъда поканен за лектор по повод вашето радостно събитие – 20 години от създаването на Националния осигурителен институт в Република България. Докато мислех върху темата на доклада, направих паралел между нашите системи за социална сигурност и разбрах, че вие навършвате 20 години от създаването на Националния осигурителен институт, а ние навършваме 20 години от присъединяването ни към Европейския съюз, и ми се иска да допълня, че вие сте постигнали извънредно голям напредък.

Но нека първо направя кратко представяне на австрийската институционална пенсионна система.

За да се разбере системата на австрийското социално осигуряване, трябва да се знае, че нашата система е базирана на влиянията на нашето самоуправление. Заражда се през 17-ти век от първата група служители с постоянни доходи. Миньорите започват да се организират и да формират първите рудиментарни институции за социална сигурност. От този субект политическият пейзаж в Австрия еволюира към една система, в която социалното осигуряване е доминирано от местното самоуправление, което се състои от представители на служителите и работодателите.

Първият австрийски закон за пенсиите – Пенсионноосигурителен закон за частните служители, е приет през 1906 г. Тридесет и три години по-късно (през 1938 г.) „работниците със сините якички“ се включват чрез собствен пенсионен закон.

Системата на австрийското право винаги е правила разлика между различните видове работници, поради което са налице 3 основни закона, регулиращи различните класи осигурени лица: осигуряващите се работници и служители, самостоятелно заетите лица (самоосигуряващите се) и земеделските производители.

Австрия основно разчита на тристълбовия модел. Първият стълб е държавното осигуряване, който все още е най-важната основа при планиране на пенсиониране за австрийските граждани. Едва наскоро вторият стълб придоби значимост, поради промени в нормативните изисквания и осъзнаването от страна на осигурените, че отпуснатата от държавата пенсия няма да бъде достатъчна. Вторият и третият стълб са база за огромно разнообразие от финансови продукти, като се започне от пенсионни фондове, през задължителните плащания при уволнение и се стигне до разнообразните пенсионноосигурителни продукти, свързани с личния живот.

Първият стълб се прилага от 5 различни институции. От тези пет институции Австрийският пенсионноосигурителен институт (Pensionsversicherungsanstalt) е най-голямата (с 3,1 милиона осигурени лица от общо 3,8 милиона такива и с 1,9 милиона лица, получаващи пенсия, от общо 2,3 милиона такива).

Тези институции имат широко поле на допълнителни отговорности като администрирането на части от системата за гарантиране на общественото здраве/здравното осигуряване и/или държавна застраховка за злополука.

Австрийският пенсионноосигурителен инсти-

тут има три основни сфери на отговорност: администриране на държавните пенсионни обезщетения за наетите лица; осигуряване на грижа за здравето като предоставяне на здравни, социални, професионални и медико-рехабилитационни помощи, както и предоставяне на разнообразни услуги за осигурените лица, като се започне от информационни събития, информационни материали (както печатни, така и онлайн) и администриране на персоналните пенсионни сметки. В допълнение към нашата собствена сфера на отговорност, ние прилагаме и други държавни задачи като надбавката при полагане на грижи и компенсации за осигурено лице.

Ако се насоча към по-конкретно описание на организацията на австрийските социално-осигурителни институции, определено ще изляза извън целта на обхвата на този доклад, но в общи линии имаме органи на институциите, подобна на нашата, които, освен от такива като мен, се управляват и от представители на различни политически сили и организации, които работят в качеството си на изпълнителен съвет.

Австрийският пенсионноосигурителен институт е организиран в централа и девет провинциални служби в съответните федерални провинции, както и 18 здравни заведения. Финансирането на пенсионната система се осигурява чрез разходопокривна система и допълнителни условни задължения, законово обвързани с федералното правителство.

През 2014 г. единствените доходи на Австрийския пенсионноосигурителен институт са от вноски за социално осигуряване в размер до 26,5 млрд. евро. Приносът на федерацията е в размер до 4,6 млрд. евро и нараства постоянно – в сравнение с 2005 г., когато той е в размер до 2,37 млрд. евро.

Стандартната пенсионна възраст за мъжете е 65 години, а за жените – 60 години, като до 2033 г. за тях ще се регулира до 65 години. Едно от най-големите предизвикателства за австрийската пенсионноосигурителна система ще бъде повишаването на действителната пенсионна възраст, която понастоящем е 58 години и 6 месеца. Тази ниска средна пенсионна възраст е резултат от възможността за получаване на пенсия за инвалидност и съществуването на различни форми на ранно пенсиониране.

Поради този факт ние започнахме да ограничаваме възможностите за ранно пенсиониране и да инвестираме в различни форми на рехабилитация.

Както можеше да се очаква от моите бележки в началото, австрийският модел за пенсионно осигуряване е сложна организация, съставена на основата на закони и компетенции.

Един от най-добрите примери от моя опит, свързан с работата ми с австрийската пенсионна система, е въвеждането на нов стандартизиран закон за всички различни групи осигурени лица. С приемането му през 2005 г. бе въведен стандартизиран метод за изчисляване и приложение, което позволява създаването на електронна пенсионна сметка. Тази сметка е персонална и е достъпна виртуално за конкретното осигурено лице. Функциите на тези персонални пенсионни сметки показват не само по-добра степен на разбираемост на осигурените и намаляване на административната тежест, но също така се надяваме да облекчат осигуреното лице в по-продължителното оставане на работа и да дават възможността за участие във втория и третия стълб за по-добре планирано пенсиониране.

Друга важна промяна в пейзажа на администрирането на австрийската пенсионна система се провежда в момента. През 2009 г. ние започнахме един проект с цел въвеждане на система на електронни документи, която трябва да замени напълно системата от документи на хартиен носител от миналото, както и една хомогенна програма за цялата държавна пенсионна система. В края на миналата година стартирахме програмата и вече започнахме да работим изключително с електронни документи. Другите пет австрийски пенсионноосигурителни институции също участват в този проект и ще започнат прилагането на системата през следващите години.

Едно от предимствата на тази реализация е, че стандартизацията на работните процеси е изискване. Благодарение на това изискване работните процеси на 5 институции трябва да се хармонизират, в които виждам и първата стъпка към отговор на възникващите в бъдеще предизвикателства.

Нека да поговорим за тези предизвикателства. Едно от тях е огромната сложност на администрирането на пенсионно осигуряване, което е в резултат от появата на транснационалното трудово поведение на нашите осигурени лица. Друго предизвикателство е липсата на ефективна система за обмен на данни между страните и различията между националните социалноосигурителни системи. От нашето присъединяване към ЕС и разширенията на Съюза, по-специално по отношение на Шенгенското споразумение, работното поведение

на осигурените се е променило. Промяната на работното място, дори и чрез отиване в друга държава, непрекъснато се увеличава като брой. Работи се по хармонизацията на всички нива. Но по отношение на социалното осигуряване не се е налагало да вложим никакви усилия, за да сме в крак с развитието на ЕС.

В контекста на настоящата проблематика, виждам необходимостта от широка стандартизация на европейските осигурителни системи и

разширяването на работните връзки между отделните пенсионноосигурителни институции, както и въвеждането на системи за обмен на данни за по-добро и по-ефективно сътрудничество между нашите институции.

С оглед на това се радвам, че НОИ съществува и изразявам надеждата, че бъдещето ни сътрудничество ще се разширява.

Благодаря за вниманието, за мен е удоволствие да съм днес тук.

ДЕЙНОСТИ НА ЕВРОПЕЙСКАТА ПЛАТФОРМА ЗА СОЦИАЛНО ОСИГУРЯВАНЕ (ЕПСО) В ОБЛАСТТА НА ПЕНСИИТЕ

д-р Волфганг Шулц-Вайднер – Европейско представителство на немското социално осигуряване и координатор на Комитета по пенсиите към Европейската платформа за социална осигуряване (ЕПСО)

Дами и господа,
Уважаеми колеги и приятели,

Искам първо да благодаря на управителя на Националния осигурителен институт, че ме покани на този важен рожден ден. Това ми дава възможност да предам поздравии първо от името на Германската организация на пенсионните фондове, след това от Постоянното представителство в Брюксел на Германското пенсионно осигуряване, където работя в момента, и накрая от името на Европейската платформа за социална осигуряване (ЕПСО).

Споменавайки тази платформа, искам да благодаря на НОИ за това, че е нейн член от няколко години. Искам да използвам възможността да представя и да коментирам пред вас няколко въпроса, с които се занимаваме в рамките на тази платформа, най-вече по отношение на пенсиите.

Нашата платформа ЕПСО от много години работи с разбирането, че има няколко основни характеристики на пенсионните системи. Започвам с най-важните:

Тези системи са и трябва да бъдат грижа на държавите-членки, за да бъдат дефинирани от тези държави. Това включва установяването на

различните стълбове като обществени или като частни – 1-ви, 2-ри, 3-ти стълб. Това включва идентифицирането на законоустановената възраст на пенсиониране и на условията за изплащане на пенсии. Това зависи от държавите-членки и не е основна задача на ЕС.

Всички обаче разбираме, че европейските органи имат ясна визия в областта на пенсиите. Някои от тези визии са сходни с нашите политики. Други не са. Много внимаваме да следим, да комуникираме и да обсъждаме дневния ред на ЕС по отношение на пенсиите и особено работата на ЕК в тази област. Някои от тези дейности на Комисията ни убедиха, че трябва да бъдем по-активни на европейско ниво. Дейности, които датират от преди 10 години – от 2005 г., ако трябва да съм по-точен.

Какви са най-важните характеристики от 2005 г. насам за нас?

1. България по това време е само 2 години преди присъединяването си към ЕС;
2. Комисията публикува Зелена книга, наречена „Отговор на демографските промени“. В това комюнике Комисията публикува визията си за забрана на концепцията на законоустановена възраст на пенсиониране. Вместо това всеки се приканва да работи до каква възраст мислите? До възраст 80 години. Само тези хора, които не са в състояние да работят целодневно до тази възраст могат да получат някаква компенсация. Това беше една книга от преди 10 години – Зелена книга.

Нашата платформа ЕПСО незабавно реагира с 3 основни послания:

1. Концепцията за законоустановена възраст за пенсиониране все още е съвместима със съвременните пенсионни системи. Разбира се, в днешно време ние трябва да се адаптираме

към модерните системи, но тази концепция все още е съвместима и отговаря на изискванията на съвременното общество;

2. Второто ни послание изискваше всяко увеличаване на законоустановената възраст за пенсиониране да се свързва със съществуването на реалистични шансове за работниците да участват на пазара на труда;

3. И накрая, трябва да има една гъвкава възраст на пенсиониране. Това означава, че тя трябва да изпълнява две основни цели – да удължи трудовия живот на човека, ако той иска, и да осигури нужната гъвкавост, когато осигуреното лице/пенсионерът може да съчетава частична трудова заетост с частично получаване на пенсия.

Междувременно през последните години препоръките се промениха до известна степен. Сега, когато говорим за възраст на пенсиониране, фокусът е върху два основни фактора:

1. дългосрочна стабилизация на коефициента на икономическа зависимост и;

2. стабилизиране на разходите за пенсии като част от Брутният вътрешен продукт (БВП).

Това е записано и в последния доклад относно застаряващото население на ЕК. Относно стабилизирането на коефициента на зависимост се предвижда необходимостта от увеличаване на възрастта за пенсиониране първо до 70 години, а на по-късен етап и до 75 години. Това беше записано в един от последните доклади от 2012 г. Така че, възрастта за пенсиониране няма как да изпадне от дневния ред.

Добре, да речем, че приемаме увеличаването на възрастта. Няма съмнение (дори и в Германия), че не можем да си позволим възрастта за пенсиониране да е 65 години. Тя трябва да продължи да расте. Увеличаването ѝ обаче, макар че е необходимо, изисква визия, която беше съществена за разработването на една наша концепция за т. нар. „работни места с тежки условия на труд“. За много хора е ясно, че няма да могат да продължат да работят след определена възраст. Освен това, има много професии и професионални дейности, които не могат да бъдат извършвани на тази възраст, за която се говори – 75 години.

Трябва да се обърне специално внимание на тези работници, които са активни именно в тези професионални дейности, като се осъществи тяхната адаптация към съответното работно място или пък се извърши някаква конкретна

намеса в техния трудов живот, при която ранното пенсиониране е не непременно единственият отговор на тежките условия на труд.

Така, през януари тази година публикувахме доклада си за професионалното развитие и ранното пенсиониране. Тъй като не можахме да идентифицираме голям обем информация за прилагани целенасочени превантивни мерки, в него са посочени конкретни действия, които са фокусирани специално върху хората, които работят в тежки условия на труд, Работа, която вероятно няма как да извършват след възрастта си за пенсиониране.

Именно затова направихме едно проучване сред нашите членове. Идентифицирахме обаче много случаи, в които държавите-членки имат целенасочена подкрепа на ранното пенсиониране. Спорно е дали това е ефективно, но това е реалистичен вариант, който се избира от много държави-членки. И в България има фонд, който е специално насочен към хората, които не могат да си позволят да работят след определена възраст по-ради наличието на тежки условия на труд.

Друг много важен въпрос, разглеждан от нашата платформа, е информацията относно пенсиите. Комисията извършва все по-активна работа в това направление, като дава съвети на различните страни-членки как да извършват актюерските си разчети и всички други прогнози, свързани с пенсиите, и търси други възможности, за да допринесе със своя опит чрез метода на партньорския преглед или партньорската проверка.

Европейският съюз обаче, най-вероятно ще се придвижи още една крачка напред и ще организира единна европейска проследяваща система. Тази идея възникна съвсем наскоро, когато Комисията обяви намеренията си да въведе т.нар. система „Проследи пенсията си, Европа!“⁴. Това е много амбициозен проект, който ще трябва да бъде финансиран и това (разбира се) е свързано с определени проблеми. Целта на този проект е да се предостави на европейските граждани консолидирана и пълна информация за пенсиите, включително разчети, прогнозни размери на пенсията и др. В идеалния случай ще бъдат обхванати всички стълбове и всички бенефициенти.

Ние бяхме помолени да допринесем за реализацията на този проект. Засега все още имаме колебания, но за сметка на това активно участваме в един друг проект, който е по-малък и не е толкова

амбициозен. Той е свързан с предоставянето на информация относно наследствени пенсии на вдовци и вдовици – не толкова за първия стълб. Първият стълб е предмет на отделни проекти.

Всички членове на нашата платформа ни помагат чрез предоставянето на синтезирана и специфична за дадената държава информация. Това е фактологическа информация и точки за контакт. България до момента не ни е предоставила тази информация, този фактологически преглед, което е проблем донякъде, защото ми е много трудно

понякога да се свързвам с подходящия човек. Тук съм посочил електронната поща на човека, който е точката за контакт при нас. Така че, възползвайте се и ви благодаря предварително, че ще ни помагате малко по-активно.

Имам още малко време да ви благодаря отново и да ви кажа, че се надявам да ви видя пак – може би, не след 20 години. Ако всичко е наред, надявам се, да се върна още тази година в България – в качеството си на служител на ЕПСО или пък като турист.

НОИ ОТЛИЧИ ЛИЧНОСТИТЕ СЪС ЗНАЧИМ ПРИНОС ЗА РАЗВИТИЕТО НА ИНСТИТУТА И СОЦИАЛНОТО ОСИГУРЯВАНЕ У НАС

По повод 20-годишнината на Националния осигурителен институт на Юбилейната конференция бяха връчени награди за значителен принос за развитието на институцията и социалното осигуряване в България през последните две десетилетия. С почетен диплом с юбилеен медал „20 години Национален осигурителен институт“ бяха отличени хората, работили за каузата НОИ и спомогнали за изграждането и утвърждаването на съвременния социалноосигурителен модел у нас.

Управителят на Националния осигурителен институт Бисер Петков връчи специалните призове

на всички управители, ръководили института от неговото създаване до днес, на подуправителя Весела Караиванова, както и на председателите на Надзорния съвет на НОИ.

Отличени бяха всички министри на труда и социалната политика след 1996 г., както и председателите на Комисията по труда и социалната политика към Народното събрание. Специален диплом за дългогодишно ползотворно сътрудничество между Националния осигурителен институт и Национална агенция за приходите беше връчен на изпълнителния директор на агенцията.

